

Tvillingskap, identitetsutveckling och delad eller gemensam skolgång

- Resonemang bland föräldrar, lärare och tvillingar.

Ann Aatela

Institutionen för barn- och ungdomsvetenskap

Examensarbete 15 hp

Utbildningsvetenskap

Läroprogrammet (210 hp)

Höstterminen 2009

Examinator: Eva Berglund

English title: Twins: relationship, identity and the issue whether to separate twins upon entry to school – views by parents, teachers and twins.

Stockholms
universitet

Förord

Jag vill tacka min handledare Karin Sandqvist för hennes stöd under arbetet med denna studie. Funderingar kunde i hennes sällskap luftas, utvecklas och ta form och konkreta råd kom ofta till användning.

Jag vill även rikta ett stort tack till de lärare, föräldrar och tvillingpar som, förutom med sin tid, bidrog med sina unika erfarenheter och uppfattningar! Utan deras hjälp hade denna studie inte kunnat genomföras.

Slutligen vill jag tacka min familj och vänner för deras stöd och förståelse under detta arbete.

Ann Aatela 2009-08-08

Sammanfattning

Syftet med denna kvalitativa studie var 1) att undersöka hur lärare och tvillingföräldrar ser på och eventuellt stöder tvillingars identitetsutveckling, 2) hur de ser på separation av tvillingar, 3) hur de ser på tvillingarnas relation och jämförelser av tvillingarna liksom 4) att ta del i tvillingars erfarenhet i dessa frågor. Syftet var vidare 5) att ta del i dessa personers resonemang kring valet av gemensam- respektive delad skolgång liksom 6) att undersöka hur uppfattningarna kan relateras till rådgivningslitteraturen kring tvillingar.

Utifrån mina frågeställningar har jag genomfört intervjuundersökningar där tre tvåårggstvillingpar, sju-nio år, deras föräldrar och lärare deltog, sammanlagt tolv intervjuer. Genom litteraturstudier av främst rådgivningslitteratur kring tvillingar har jag undersökt vad som sägs när det gäller mina frågeställningar och därefter har jag försökt sätta dessa synpunkter i relation till de uppfattningar lärare, föräldrar och tvillingar har givit uttryck för.

I resultatet från studien framkom att när det gällde tvillingars identitetsutveckling ansåg många av intervjupersonerna att separation av tvillingarna var något önskvärt. Både föräldrar och lärare genomförde ofta en uppdelning av tvillingarna i olika grupper både inom klassrummets ram och under olika fritidsaktiviteter vilket tvillingarna ofta talade positivt omkring. Ett av de tre intervjuade tvillingparen delades i olika klasser inför skolstart. Lärare och föräldrar ansåg vidare att det var viktigt att bemöta tvillingarna som de egna individer de är, i enlighet med rådgivningslitteraturens budskap.

När det gällde relationen barnen emellan uttryckte föräldrarna ofta att barnen har stor glädje av varandra och barnens självständighet uttrycktes som viktig i förhållandet mellan barnen vilket även lärare betonade. Vidare ansåg föräldrarna att barnen ofta har en trygghet av varandra i skolan trots att de i regel inte arbetade eller lekte med varandra där. Att alltid ha en kompis framfördes av flera av barnen som positivt och det medförde mycket lek på fritiden. Tryggheten kan dock bli för stor för tvillingparet uttryckte några föräldrar/lärare, vilket liknar synpunkter i rådgivningslitteraturen.

Skilda uppfattningar, fanns hos föräldrarna, lärarna och tvillingarna när det gällde jämförelser av barnen. Enligt rådgivningslitteraturen anges jämförelser av tvillingar vara vanligt förekommande, vilket dock inte uttrycktes i mina intervjuer. Lärare angav emellertid att de kan få svårt att undvika undermedvetna jämförelser i prestationer mellan barnen i ett tvillingpar.

Två av de tre föräldraparen ansåg sina tvillingpar vara självständiga och ha en bra relation till varandra vilket uttrycktes viktigt när de valde gemensam skolgång för tvillingarna. Vidare ansåg föräldrarna att barnen kunde stödja och känna trygghet med varandra i en gemensam klass. Ett föräldrapar valde delad skolgång för sitt tvillingpar då de ansåg barnen jämförde sig sinsemellan, vilket de ansåg negativt. Besluten om gemensam eller delad skolgång togs oftast av föräldrarna, ett tvillingpar tillfrågades. Blandade känslor uttrycktes av de intervjuade barnen kring att bli tillfrågade, vilket i övrigt förespråkas av rådgivningslitteraturen. Budskapet att föräldrar och lärare bör diskutera tvillingarna inför skolstart har skett i vissa fall och i dessa samtal har fokus legat på det enskilda barnets självständighet och oberoende.

Nyckelord: Tvillingar, skolan, identitet, separation

Bakgrund	1
Inledning	1
Uppsatsens syfte	1
Forskningsfrågor	2
Litteratur	3
Litteraturval	3
Tvillingtyper	3
Definitioner av begrepp	4
Identitet	4
Differentiering	4
Individuation	4
Identitet	5
Identitetsutveckling	5
Bemötande	6
Tvillingrelation	7
Band och beroende/självständighet	7
Jämförelser	9
Speciell hänsyn	9
Skola	10
Gemensam eller separat skolgång	10
Metod	12
Val av metod	12
Urval (och intervjupersoner)	12
Intervjuer (genomförande)	13
Bearbetning av materialet	14
Etiska aspekter	14
Resultat	15
Redovisningens uppläggning	15
Identitetsutveckling - och bemötande av tvillingar (Tema ett)	15
Identitetsutveckling - och separation av tvillingar (Tema två)	18
Tvillingrelation (Tema tre)	21
Jämförelser (Tema fyra)	25
Gemensam eller delad skolgång (Tema fem)	28

Diskussion	32
Resultatdiskussion.....	32
Fortsatt forskning	34
Metoddiskussion	35

Bakgrund

Inledning

Av flera anledningar har jag blivit intresserad av och velat veta mer om tvillingar i skolan. I egenskap av förälder till ett tvillingpar och under arbete som förskolepedagog, har jag nu även som lärarstuderande träffat och lärt känna tvillingpar i skolan. Att möta och arbeta med tvillingar i sådana sammanhang har gjort mig nyfiken på en del av de frågor som ofta väcks i samband med tvillingskap.

Föräldrar och lärare kan i samband med skolstart ställas inför frågan om tvillingparet ska gå i samma klass eller ej. Vidare kan föräldrar och lärare ställas inför frågor kring hur den individuella utvecklingen respektive relationen tvillingarna emellan ser ut och om den behöver stödjas. I rådgivningslitteraturen om tvillingar förs en diskurs kring frågor om tvillingars identitetsutveckling och relation liksom frågan om gemensam eller separat skolgång för tvillingar fram, som viktiga för personer kring tvillingparet, men även tvillingarna själva, t.ex inför skolstart, att förhålla sig till.

Rent statistiskt är det troligt att man som lärare i förskola och skola kommer att stöta på och få arbeta med barn som är tvillingar. Enligt Svenska tvillingklubben ökade tvillingfödslarna under 1990-talet och tills för ett par år sedan var var 70:e förlossning en tvillingförlossning. Idag har en minskning skett (1999 var 3,3 % av alla barn som föddes tvillingar och 2007 2,7 %). Alin Åkerman (2003) anger att moderns ålder är av betydelse gällande tvillinggraviditeter och att det är störst chans att få tvillingar i 35-40 års åldern. Att många människor numera väntar med att skaffa barn liksom den ökade användningen av stimulering av ägglossning och provrörsbefruktning är orsaken till ökningen av tvillingfödslar (men det har skett en återhållsamhet när det gäller antalet inplanterade ägg vilket idag resulterar i något färre tvillingfödslar).

Kunskap om tvillingar och deras speciella situation är inget som den blivande läraren generellt får ta del i under sin lärarutbildning. Förhoppningen med min undersökning är därför att personer som kommer i kontakt med tvillingar (lärare, föräldrar och andra) ska kunna få ta del i de erfarenheter och resonemang några tvillingar, deras föräldrar och lärare har haft kring skolstarten, samt vad rådgivningslitteraturen framhåller i fråga om tvillingar och skola.

Uppsatsens syfte

Syftet med denna studie var 1) att undersöka hur lärare och tvillingföräldrar ser på och eventuellt stöder tvillingars identitetsutveckling, 2) hur de ser på separation av tvillingar, 3) hur de ser på tvillingarnas relation och jämförelser av tvillingarna liksom 4) att ta del i tvillingarnas erfarenhet av dessa frågor. Syftet var vidare 5) att ta del i dessa personers resonemang kring valet av gemensam- respektive delad skolgång liksom 6) att undersöka hur uppfattningarna kan relateras till rådgivningslitteraturen kring tvillingar.

Forskningsfrågor

Identitet

Hur uppfattar föräldrar och lärare tvillingarnas identitetsutveckling och vad tas upp/betonas som viktigt för tvillingars identitetsutveckling respektive hur stöds utvecklingen?

Separation

Hur ser föräldrar och lärare på separation av tvillingarna och hur uppfattar tvillingarna separationer/uppdelningar i grupper och aktiviteter?

Tvillingrelation

Hur uppfattar föräldrar och lärare tvillingrelationen och hur uppfattar tvillingarna sin relation med varandra och med kamrater i skolan och på fritiden/i aktiviteter?

Jämförelser

Hur resonerar föräldrar, lärare och tvillingar kring jämförelser av tvillingarna?

Skola

Hur resonerar föräldrar, lärare och tvillingar kring valet av gemensam eller delad skolgång och vilka var delaktiga i eventuell diskussion och/eller beslut inför skolstart?

Rådgivningslitteratur kring tvillingar

Hur stämmer föräldrars, lärares och tvillingars uppfattningar med rådgivningslitteraturen kring tvillingar?

Litteratur

Litteraturval

Med utgångspunkt i en del av den litteratur som skrivits om tvillingar och de råd som ges till föräldrar, lärare och andra som möter tvillingar, kommer jag i denna litteraturred att undersöka vad som sägs om tvillingar rörande identitet (jagutveckling), tvillingrelation/tvillingskap och skola. Dessa områden eller ämnen har, efter vissa modifieringar, resulterat i en temaindelning som till delar följer Svenska tvillingklubbens (1996) indelningar, vilket föll sig naturligt efter att ha läst litteraturen.

Av den litteratur om tvillingar jag i min studie kommer gå igenom märks kanske framförallt litteratur utgiven av Svenska tvillingklubben och Britta Alin Åkerman, Peter A Thomassen & Birger Winbladh. En närmare presentation kommer därför göras här.

Svenska tvillingklubben (fortsättningsvis kallad Tvillingklubben) har givit ut flera böcker, varav jag studerar innehållet i två, utgivna 1996 och 1997, med sammanställd information från avhandlingar, rapporter och böcker om tvillingar. Boken från 1996 har sammanställts av Isabella Kharchi. Texten har granskats av initiativtagarna till tvillingklubben, Nathalie Dahlin och Margareta Ölwe (även tvillingförälder) och dessa har även sammanställt informationen till boken som utgavs 1997. En stor informationskälla till boken 1996 verkar vara en rapport, "Twins in school", utgiven av La Trobe Twin Study (vid institutionen för psykologi vid La Trobe-universitetet i Melbourne, Australien). Denna rapport baseras på en landsomfattande undersökning av tvillingar i låg- och mellanstadiet, liksom ett forskningsprojekt som pågått sedan 1978 där olika aspekter av beteendeutveckling i skola och hemmet studeras.

Tvillingklubben (1996) har även själva gjort en enkätundersökning där 1090 grundskolor och 319 tvillingföräldrar deltagit. Syftet med böckerna anges vara att ge praktiska råd hur man kan hjälpa tvillingar må bra och växa upp till självständiga och harmoniska individer och boken från 1996 har till syfte att bidra till att tvillingar i skolåldern får den förståelse och hjälp de kan behöva utifrån sin speciella situation.

Britta Alin Åkerman, psykolog och professor vid Lärarhögskolan i Stockholm, har skrivit en avhandling om tvillingars mentala utveckling (1991), vilken jag refererar till. Alin Åkerman har även givit ut en bok (2003) tillsammans med Peter A Thomassen, docent i kvinnosjukdomar och förlossningar och Birger Winbladh, professor i pediatrik, som jag hänvisar till. Här anges aktuell tvillingforskning vara med liksom författarnas egna studier av tvillingar, bland annat den sk. "Stockholmsstudien". Syftet med boken anges vara att beskriva medicinska och psykologiska aspekter vid flerbörd för att ge ökad kunskap och förståelse till de yrkesgrupper som kommer i kontakt med dessa barn och föräldrar, men även som stöd för familjerna själva.

Tvillingtyper

Tvillingklubben (1996) menar att för en bättre förståelse av tvillingar är det viktigt att känna till att det finns två tvillingtyper, tvåäggstvillingar och enäggstvillingar. Tvåäggstvillingar utvecklas ur två befruktade ägg och är ur genetisk synpunkt inte mer lika varandra än "vanliga" syskon.

Tvåggstvillingar väger ofta ungefär lika mycket och kan likna varandra vid födelsen. Skillnader tvillingarna emellan gällande temperament, utseende och utvecklingstakt uppges med tiden ofta bli alltmer distinkta. Enäggstvillingar utvecklas ur ett befruktat ägg, vilket gör dem genetiskt lika med samma blodgrupp och kön. Utifrån dessa genetiska faktorer liknar de varandra mer än andra syskon, som i utvecklingstakt, personlighet och intelligenskvot. Miljöfaktorer påverkar också och bidrar till olikheter beteendemässigt och fysiskt. Födelsevikten kan skilja stort för att den ena tvillingen fått mer näring än den andra under fostertiden och skillnaden i storlek kan följa enäggstvillingarna under hela skoltiden. Även när det gäller beteenden kan enäggstvillingar skilja sig mycket från varandra till följd av miljöfaktorer och här kan istället tvåggstvillingar visa sig vara mycket lika varandra.

Definitioner av begrepp

Identitet

Identitet är ett begrepp som det kan finnas nyanser av när det kommer till dess betydelse. Enligt Nationalencyklopedin kan identitet definieras som självbild, att ha en medvetenhet om sig själv som en unik individ. I första hand gäller detta en medvetenhet om sitt eget jag och i andra hand av den egna personligheten.

Vidare kan, enligt Nationalencyklopedin, personlighet beskrivas som helheten av de psykiska egenskaper som utmärker en person, en självständig & särpräglad karaktär hos en viss person.

Psykologen Bunkholdt (1995) anger att identitetsbegreppet för många är mycket likt jagbegreppet och refererar till Evenshaug & Hallen som definierar identitet som, ”en konsistent och sammanhängande upplevelse av sig själv och vem man är. Den innebär att ens värderingar, uppfattningar och aspirationer utgör ett integrerat helt”. (s.156)

I tvillingsammanhang verkar de som använder orden sällan göra skillnad på begrepp som jagkänsla, självbild, identitet och det kommer inte jag heller att göra i denna studie.

Differentiering

Detta begrepp definieras av Nationalencyklopedin som uppdelning, skapande eller uppkomst av skillnader (differenser) inom något som först varit enhetligt. Alin Åkerman m.fl. (2003) använder begreppet för att benämna den process som det lilla barnet genomgår där det gradvis skiljer sig från sin mor och får en känsla av ett eget själv. I tvillingsammanhang för Alin Åkerman m.fl. fram att tvillingar även kan komma att behöva differentiera sig från sin medtvilling för att utveckla en egen identitet.

Individuation

I detta arbete tar jag även upp och använder begreppet individuation i samband med min redogörelse av identitetsutveckling. Enligt psykologen Ouvinen-Birgerstam (1984) kan individuation betraktas som en process där en människas jagidentitet uppstår och vidare utvecklas. Helt kort innebär denna process att barnet kommer känna sig skild från andra liksom det kommer känna sig som en egen individ. Detta ger likheter med den differentieringsprocess Alin Åkerman m.fl. (2003) talar om. Ouvinen-Birgerstam (1984) anger vidare att det i barnets individuationsprocess ses som viktigt att barnet får pröva separation från sitt förhållande till modern för att utveckla oberoende. Individuation-separation anges av Ouvinen-Birgerstam vara ett begreppspar centralt i identitetsutvecklingen. Genom de sociala sammanhang barnet ingår i

och det samspel som barnet får möjlighet att utvecklas i fortsätter sedan barnets identitet att formars och utvecklas vidare, mot allt stabilare nivåer.

Identitet

Identitetsutveckling

Alin Åkerman, Thomassen & Winbladh (2003) återger Homburger Ericsons beskrivning av identitetsutvecklingen på detta sätt:

”Det barnet gör och upplever och omgivningens reaktioner på detta avgör vad barnet får för uppfattning om sig själv vilket formar dess jagutveckling som är detsamma som identitet.”
(s.108)

Även Bunkholdt (1995) talar om Eriksons uppfattning av identitet och uttrycker den vara: ”summan av de ”jagkänslor” barnen har med sig som ett resultat av dels samspelet med viktiga andra under barnåren, dels andra former av påverkan.”(s 157) Viktiga andra uppges vara viktiga vuxna och barn och barnets jagkänsla uppges påverkas av de erfarenheter de får av sig själva när de får uppleva olika slags tillhörighet i olika sammanhang.

Alin Åkerman m.fl. (2003) menar att en början till denna jagutveckling sker i den första relationen mellan spädbarn och moder, där det lilla barnet måste genomgå en process där det gradvis skiljer sig från sin mor och får en känsla av ett eget själv. Alin Åkerman m.fl. talar också om att denna differentiering mot en upplevelse av ett eget ”kärnsjäl”, en känsla av identitet, i den nyare forskningen anses påbörjas redan i moderlivet. Piontelli (1999), som även Alin Åkerman m.fl. (2003) refererar till, har studerat tvillingars beteende och aktivitet under fostertiden och har kunnat visa på individuella skillnader när det gäller aktivitetsmönster. Tvillingarna kunde uppvisa en mångfald av olikheter i fråga om beteende och aktivitet som olika aktivitetsrytm, reaktioner, rörelsemönster eller omtyckta aktiviteter. Några av tvillingarna var aktivt kontaktsökande gentemot sin medtvilling medan andra kunde visa upp ett undvikande beteende eller kunde svara genom att ge den kontaktsökande tvillingen en stöt tillbaka. Dessa skillnader kunde sedan även ses efter födelsen. Piontelli (1999) har genom sina studier kunnat visa på att fostren uppvisar en känslighet för beröring av varandra i moderlivet och Alin Åkerman m.fl. (2003) hänvisar till denna forskning genom att tala vidare om mammans svar på fostrens aktivitet t.ex. att stanna till eller stryka sig på magen, som i sin tur uppmärksammas av tvillingarna, vilket ger en slags ”återkoppling”. Alin Åkerman m.fl. (2003) menar därför att det finns skäl att anta att barnen tidigt får upplevelser i sin identitetsutveckling.

Ouvinen-Birgerstam (1984), som forskat om identitetsutveckling allmänt och inte specifikt om tvillingar, talar om ”den process varigenom jagidentiteten, ’jag är’ ... uppstår och utvecklas” (s.69) som individuation. Genom denna utveckling kommer barnet gradvis särskilja sig från modern och känna sig skild från andra människor, liksom det kommer att känna sig som en bestämd individ, menar Ouvinen-Birgerstam. I individuationsprocessen anges det viktigt att barnet får tillfällen att pröva separation från sitt förhållande till sin mor för att utveckla oberoende (Ouvinen-Birgerstam 1984).

Tvillingars differentiering

Alin Åkerman m.fl. (2003) och Bryan (1992) menar att differentieringen för tvillingar kan bli problematisk, då de *förutom* att skiljas från sin mor, *även* måste differentiera sig från sin tvilling. Alin Åkerman m.fl. för fram att det kanske visar sig fungera mycket bra för barnen att skiljas från sina föräldrar och det kan verka som om barnen kommit långt i självständighet. Det kan även vara så att tvillingarnas frigörelse är försenad då de vänt sitt beroende till sin medtvilling istället. Då fungerar medtvillingen som ett övergångsobjekt, skriver Sandbank (1999), istället för en nallebjörn eller snuttefilt fungerar medtvillingen som en alternativ trygghet och en bas, vilket gör att de kan känna sig osäkra om de separeras från varandra. Om tvillingarna blir kvar i ett sådant psykologiskt tillstånd av enhet kan de få svårt att utveckla en egen identitet och bli självständiga individer, skriver tvillingklubben (1996).

För att fullfölja separationsprocessen från föräldern, menar Sandbank (1999) att omgivningen bör vara utformad på ett sådant sätt att en trygg bas finns för båda tvillingarna som de kan utgå från när de sedan ska skiljas åt både fysiskt och emotionellt. En trygg bas innebär att det finns någon barnen känner sig trygga med, sin/sina föräldrar t.ex. Om barnen får möjlighet att, i gradvis allt större omfattning, öva på att lämna denna trygga bas och sedan varandra kan de känna trygghet med sig själva (Sandbank (1999); Tvillingklubben (1997)).

Individuationsprocessen menar Ouveinen-Birgerstam (1984) kommer sedan i den ständiga interaktionen mellan individen och den sociala miljön under skolåldern fortsätta att utvecklas mot en allt stabilare nivå.

Sammanfattningsvis visar författarna enighet i sitt budskap kring separation mellan vårdare och barn och tvillingarna mellan, som viktig på vägen mot en egen identitet.

Bemötande

Den självbild och självkänsla som kommer utvecklas hos barnen beror till stor del på hur de bemöts och behandlas av människor runt omkring dem menar tvillingklubben (1996). Tvillingar får ofta inte en lika stor enskild uppmärksamhet av sin vårdare som det ensamfödda barnet, menar de, vilket kan göra det svårare för tvillingar att utveckla en god självkänsla. Den enskilde tvillingens samspel med vårdaren präglas ofta i hög grad av den andra tvillingens närvaro.

Bengtsson & Engström (1995) pekar på mätningar som gjorts på den ömsesidiga ögonkontakten mellan mamman och den enskilde tvillingen under dess första levnadsår, vilken visade att det förekom klart mindre ögonkontakt än mellan mammor och ensamfödda barn. De enskilda tvillingarna får mindre av en sammanhållen, djupare ögonkontakt och mindre av mammans tid då tiden måste delas med medtvillingen.

Redan 1957 när det antogs att små barn ända upp till sex månader ålder enbart var "kropp och reflexer", enligt Winnicott, (1957/1983, s.83) så talade Winnicott om vikten av att behandla varje barn som om det var det enda. I fråga om tvillingar pekade han på vikten av att ta fasta på deras olika temperament och bemöta dem som personer för att de ska utveckla sin personlighet. Winnicott menade att det i tvillingars uppfostran är viktigt att behandla barnen på ett sådant sätt att de blir fullt erkända som hela och självständiga individer.

Framhålla tvillingarna som separata individer

Föräldrarnas inställning och attityder betyder mycket för barnens identitetsutveckling under uppväxten, menar även Alin Åkerman m.fl. (2003) där föräldrarna på olika sätt bör framhålla

barnen som separata individer. För att öka möjligheten för tvillingarna att utveckla en klarare identitetskänsla och "bli en egen person" är det viktigt de stöds på olika sätt, där bl.a. Alin Åkerman m.fl. (2003) tar upp vikten av att barnen inte får namn som påminner om varandra eller på något sätt "hör ihop" då det kan bidra till att det bli svårt att skilja tvillingarna åt. Vidare bör barnen inte kallas "tvillingarna", vilket även Henricson-Cullberg (1990) och Tvillingklubben (1996), tar upp, då detta begrepp skiljer ut dem och klumpar ihop dem och poängterar att de inte är viktiga var och en, utan endast de två tillsammans. Alin Åkerman m.fl. (2003) och talar vidare om vikten av att inte klä tvillingarna lika, då det kan bli svårt för barnen att göra sin personlighet gällande.

Enligt Tvillingklubben (1996) bör föräldrarna försöka umgås ensam med var och en av tvillingarna och uppmuntra egna aktiviteter, intressen och kamrater för att stärka barnens självkänsla.

Även omgivningens reaktioner på barnen som tvillingar betyder mycket, blir de t.ex. behandlade som ett par kan tvillingarna få svårigheter skapa en bild av sig som unika individer, menar författare som Preedy (1999), Tvillingklubben (1996), Alin Åkerman m.fl. (2003). Uppmärksamheten och reaktionerna tvillingar möts av kan även få barnen att känna sig annorlunda, vilket Alin Åkerlund m.fl. menar är vanligt bland tvillingar. Tvillingar kan även ta till sig den bild omgivningen beskriver av dem, som t.ex. social/framåt- blyg/tillbakadragen, förstärka den och göra den till sin egen.

I skolan behöver lärarna vara medvetna om tvillingarnas behov av att behandlas som skilda individer. Tvillingklubben (1996) tar upp betydelsen av att lära känna tvillingarnas personligheter, vilket innebär att de även behöver kunna se skillnad på barnen, och kalla dem vid namn. Detta betonar, även inför klasskamrater, tvillingarna som separata individer och hjälper tvillingarna utveckla en stark självkänsla. För att underlätta för tvillingarna att fungera och uppfattas som enskilda individer kan man inom klassen dela upp tvillingarna vid olika aktiviteter (Tvillingklubben 1997).

Att föräldrar, lärare och andra i omgivningen är inställda på att bemöta och betona barnen som separata individer, framför att se tvillingarna som en enhet och ett par, menar författare som Alin Åkerman m.fl (2003), Henricson-Cullberg (1990), Preedy (1999), Tvillingklubben (1996, 1997), Winnicott (1957/1983), är viktigt för att tvillingarna ska kunna utveckla en stark självkänsla och identitet. Dessa råd över tid sett, från 1950-talet och fram till 2000-talet, verkar se ganska lika ut.

Tvillingrelation

Band och beroende/självständighet

Enligt Alin Åkerman m.fl. (2003) finns ett speciellt band, fysiskt och psykiskt, som tvillingar föds med. De delade erfarenheterna inifrån moderlivet och genom uppväxten skapar bandet som kan utvecklas på olika sätt, förstärkas eller försvagas och påverka relationen till varandra och andra. Om paret är enäggstvillingar kan det likartade temperamentet och de fysiska likheterna ofta förstärka denna relation. Hos olikkönade tvåäggstvillingar kan bandet vara mindre tydligt, men även hos dessa finns, på ett eller annat sätt, ett speciellt band under livstiden.

Att växa upp som tvilling innebär ofta, som konkret omständighet, en delad vuxenkontakt med mindre ensamtid mellan barn - vuxen, vilket tidigare redovisats. Henricson-Cullberg (1990) tillägger att tvillingarna ofta har stort utbyte och glädje av varandra i sin relation, vilket bör betonas, men hon menar att detta inte får leda till att de hänvisas till varandra utan tillräcklig kontakt med vuxna. Risken finns annars, menar även Sandbank (1999), att de språkligt kan komma efter andra barn under en period och kan ta upp ofärdiga talmönster från tvillingen istället för från de vuxna.

Pareffekten

Vidare menar författare som Henricson-Cullberg (1990), Sandbank (1999), Bryan (1992), Tvillingklubben (1996) att tvillingarna kan komma att dela på uppgifter, små som stora. Uppdelningarna kan skapa rollmönster hos paret, vilket brukar beskrivas som "pareffekten", "the couple effect" och anses kunna bli stark hos tvillingar eftersom de ofta står varandra nära. Vidare menar Tvillingklubben (1996) att de då kan komma att "utveckla motsatta personligheter och blir som två delar i ett pussel; de behöver varandra för att vara kompletta."(s.34) Kan ses inom olika områden, men som exempel kan det vara så att den ene är den som talar mest, kanske för båda och den andre är mer tystlåten eller så börjar den ena tvillingen alltid meningarna och den andra avslutar. Bryan (1992) talar om att pareffekten kan innebära att tvillingarna samarbetar effektivt, men det anses negativt om inte båda barnen får möjlighet att utveckla alla förmågor.

Dominans

Henricson-Cullberg (1990), Tvillingklubben (1996) och Sandbank (1999) talar även om att ett dominansmönster kan utvecklas från ena tvillingens sida där den andre tvillingen visar ett mer passivt beteende. Då flickan i ett flicka – pojkepar biologiskt ofta utvecklas snabbare, intar flickan också ofta den dominerande rollen. Ågren (1986) nämner en undersökning som visade att 81 % av flickorna i tvåkönade par också var dominanta vid skolstarten gällande skolframgång. Dominansförhållandet tvillingarna mellan kan även göra situationen mer påfrestande än för andra tvillingpar där pojken är medveten om sin underordnade ställning och vill komma ifrån den. Henricson-Cullberg (1990) menar att föräldrarna behöver motverka långtgående specialiseringar och integrera barnen i skilda kamratgrupper för olika kontakter och upplevelser.

Ställningstagande kring tvillingrelation - självständighet

Hur barnen ska utveckla en egen identitet samtidigt som de ska utveckla sin relation till varandra är frågor Alin Åkerman m.fl. (2003), Tvillingklubben (1996) och Henricson-Cullberg (1990) menar föräldrarna behöver ta ställning till. Hur mycket tvillingarna ska vara tillsammans och till vilken del de ska få olika erfarenheter. Om de sällan får möjlighet att fungera som separata individer, med chans till olika upplevelser och stå på egna ben, finns risk för ett starkare beroende tvillingarna emellan vilket anses kunna hindra barnens utveckling.

För förutom att bemötas som en individ behöver tvillingarna även utveckla självständighet tillägger Tvillingklubben (1996) och Bryan (1992). Att få chans att utveckla sociala färdigheter som att både kunna skaffa och behålla vänner på egen hand, att kunna göra egna val och få känna sig kompetent och inte vara beroende av andra.

Winnicott (1957) menar att det är viktigt att inte ta för givet att tvillingarna alltid vill tillbringa sin tid med varandra, att de kan komma att uppskatta att de skiljs åt ibland och tillägger även att

”det är mycket lättare att bli en hel person ensam än tillsammans med ett tvillingsyskon” (s.145).

Att få möjlighet klara sig på egen hand menar Tvillingklubben (1996) för det mesta även är positivt för relationen tvillingarna emellan och att de uppskattar varandras sällskap desto mer när de träffas igen. Tvillingklubben påpekar dock vidare att det är barnen själva som ska göra framstegen, då självständighet inte kan tvingas fram och ”tvillingar som varken tvingas ihop eller isär trivs bäst med varandra” (s.24).

Jämförelser

Tvillingar jämförs konstant av människor kring dem, menar Alin Åkerman m.fl. (2003), av föräldrar, släkt, vänner och andra i omgivningen och Tvillingklubben (1996) tillägger att skillnader tvillingarna emellan i skolans värld kommer uppmärksammas än mer och överdrivas. Alin Åkerman m.fl. (2003) tar även upp att barnen själva när de blir äldre också kan bli allt mer medvetna om skillnader i förmåga och känslan av att vara dålig kan bli stark när en tvilling finns att jämföra sig med. Tvillingklubben (1996) talar främst om jämförelser andra gör av tvillingarna gällande exempelvis skillnader i prestation i skolämnen eller i förmåga att skaffa kamrater, vilket man menar kan leda till att underlägsenhetskänslor skapas hos individen och hon kan börja tvivla på sitt eget värde; ”Ett barn som ständigt jämförs med sin tvilling känner sig till slut inte som en egen fullvärdig individ, utan som ena halvan av ett par; värdelös utan tvillingen vid sin sida” (s 29).

Tvillingklubben (1996) menar vidare att de till synes oförargliga jämförelserna troligen ofta förmedlar, uttalat eller outtalat, värdeomdömen och därför kan de bli negativa för tvillingarna.

Preedy (1999) liksom Tvillingklubben (1996) talar även om att konkurrens kan följa i jämförelsens spår liksom avund, skuldkänslor och motsättningar tvillingarna emellan vilket skulle kunna vara skadligt för deras självkänsla.

Skillnader i prestation av tvillingarna bör förväntas

Tvillingklubben (1996) anser att föräldrar och lärare bör förvänta sig skillnader i prestationer och att varje tvilling har rätt att vara sig själv och utvecklas i egen takt. Vidare bör föräldrarna även försöka överföra den inställningen till sina barn. Att vara medveten om att tvillingarnas beteende och personlighet är olika, men att inte ”etikettera” efter sin personliga uppfattning kring skillnader som därmed kan stärkas, t.ex. ”den pratsamma” eller ”den tysta”.

Vidare talar tvillingklubben (1996) om att tvillingarna ska berömmas och bedömas som individer och inte som par. Att ses som enskilda individer med ett värde i sig själv är viktigt för en positiv självkänsla. Det menar även Preedy (1999) och tillägger att vuxna har en tendens att se tvillingarna som en naturlig enhet vilket kan ge svårigheter med att identifiera och referera till dem vid namn. Detta kan göra att läraren behandlar dem som en och då fungerar barnen kanske inte som individer. Att inte bli ihopklumpade och förväxlade är därför viktigt och det ska vara de egna prestationerna och resultaten som ska räknas. Skilda utvecklingssamtal bör också ordnas där läraren och föräldern fokuserar på en tvilling i taget.

Speciell hänsyn

Alla tvillingar har inte speciella behov, enligt Preedy (1999), men till följd av tvillingskapet, kan speciell hänsyn behövas för att deras lärande och utveckling ska kunna utvecklas positivt. Vissa problem kan uppstå vid skolstart som delvis är specifika för tvillingar och Alin Åkerman

m.fl. (2003) nämner här förseningar i utvecklingen men även att det kan föreligga stora skillnader i utvecklingen mellan barnen, liksom beroende av sin medtvilling eller av föräldrarna.

Alin Åkerman m.fl. (2003) menar att det är vanligare att tvillingar visar svårigheter med att lära sig läsa än enlingar. Speciellt bland tvillingpojkar har man kunnat se samband mellan tidiga språkinlärningsproblem och senare läsproblem, vilket Alin Åkerman m.fl. menar lärare bör bli medvetna om så att stöd kan ges till dessa barn. Alin Åkerman (1991) har i sin forskning kunnat visa att prematurt födda barn med mycket låg födelsevikt ofta försenas i sin mentala utveckling och att detta gäller speciellt för tvillingpojkarnas utveckling. Biologiskt (mentalt och fysiskt), utvecklas även flickorna tidigare och presterar generellt bättre ända upp i 8-10 årsåldern. Preedy (1999) talar också om tal- och språkutvecklingssvårigheter som vanligt bland prematurfödda. Det är dock viktigt menar Preedy med en noggrann bedömning av *vad* som ligger bakom svårigheterna. Färre interaktioner med vuxna eller att en tvilling har talat för den andre kan också orsaka problemen, vilket kräver att läraren anordnar situationer som hjälper barnet utveckla sitt språk.

Skola

Gemensam eller separat skolgång

Frågan om tvillingarna ska gå i samma klass eller i olika klasser behöver föräldrar och lärare ta ställning till menar Alin Åkerman m.fl. (2003). Varje tvillings personlighet och förutsättningar bör enligt Alin Åkerman m.fl.(2003) och Tvillingklubben (1996) ligga till grund för bedömningen vad som kan vara bäst för dem. Om tvillingarna själva brukar kunna veta vad de vill, bör man även lyssna på dem. Trots att ingen forskning stödjer gamla synsätt om att tvillingar bör delas för att främja deras individuella utveckling, är det inte ovanligt att både rektorer och lärare tror det menar Alin Åkerman m.fl.(2003) och Bryan (1992). Däremot kan det finnas olika omständigheter kring tvillingparet som kan tala för eller emot delning vilket kommer tas upp senare.

Som nämnts ovan talar Tvillingklubben (1996) om att tvillingars förutsättningar ska vägleda den bedömning som görs när det gäller gemensam eller separat skolgång. Vidare nämner Tvillingklubben att lärare i förväg ska informeras om problem av föräldrarna och att de sedan ska samarbeta ifråga om självständighet och tvillingrelation. Men Tvillingklubben (1996) menar även att ”de flesta lärare, forskare och vuxna tvillingar som kommit till tals i frågan tycks eniga om att tvillingar förr eller senare bör gå i skilda klasser för att kunna uppnå oberoende och slippa konkurrens och jämförelser”(s67). Vidare är frågan *när* tvillingar bör separeras i skilda klasser, vilket det enligt Tvillingklubben inte finns något klart svar på. Då varje tvillingpars ”särskilda förutsättningar” även kan ändras menar tvillingklubben att man måste vara beredd att årligen ompröva beslutet.

Henricson-Cullberg (1990) talar om att föräldrarna själva får försöka bedöma vad som är bäst för de egna tvillingarna. Thorkelsson-Lindahl (1985) uttrycker att barnen har trygghet av varandra och bör börja skolan tillsammans och Tvillingklubben (1996) menar att osäkra föräldrar först bör placera tvillingarna tillsammans och sedan skilja dem åt om nödvändigt. Henricson-Cullberg framför en motsatt åsikt, att det inte är bra att skjuta upp beslutet: ”Ett sent uppskiljande är dock oftast negativt” (s.66), då hon menar att detta innebär att ena tvillingen får stanna kvar i klassen och den andra bryts upp och flyttas, med den otrygghet det kan medföra.

Preedy (1999) menar däremot att har de en gång delats, så kan det var svårt att ändra på beslutet, då det kommer innebära att ett barn måste lämna sin bekanta miljö och rutiner för att gå i den nya klassen. Dessa två författare tar alltså upp liknande svårigheter med att byta klass, både när man väntar med separation, liksom när man vill föra samman barnen efter en tidigare separation.

Preedy (1999) och Bryan (1992) talar vidare om sitt motstånd mot rigida strukturer med fasta regler kring hur frågan om gemensam eller separat skolgång behandlas och anser det istället vara av vikt att lärare och föräldrar inför skolstarten bör bli medvetna om viktiga frågor gällande barnens utveckling och individuella omständigheter liksom förhållanden kring tvillingkapsrelationen och diskutera dem tillsammans. Tvillingklubben (1996) talar om att lärare ofta kan ha behov av mer kunskap om tvillingar, då de kan veta mindre än tvillingföräldrarna själva angående omständigheter kring tvillingar som kan vara av vikt exempelvis i valet av skolgång. Preedy (1999) menar även att barnen bör involveras i skolvalsprocessen. Författarna menar också att barnen måste förberedas innan skolstart om de ska gå åtskilda och de måste få tillfällen till enskilda erfarenheter utan sin tvilling.

Vikten av att gradvis ha fått erfarenheter av att vara skilda åt verkar författarna vara eniga om är förutsättningen för att fungera separerade. Att föräldrar och lärare i god tid inför skolstart bör diskutera funderingar kring tvillingarna anger alla utom Henricson-Cullberg (1990), men det kan bero på att hon inte har ett skolfokus i sin bok. Tvillingklubben hänvisar till forskare och tvillingorganisationer som till stora delar verkar eniga om att tvillingarna bör ges inflytande i beslutet vilket även Alin Åkerman m.fl.(2003) och Preedy (1999) förespråkar.

Omständigheter som kan tala för eller mot gemensam skolgång

Litteraturen tar upp många skäl och omständigheter kring barnens individuella utveckling och tvillingrelation som kan tala för gemensam respektive skild skolgång för tvillingar. Här tar jag upp de vanligaste som två eller flera av författarna verkar eniga om.

Tvillingklubben (1996) och Thorkelsson-Lindahl (1985) menar att det finns omständigheter som talar för att tvillingarna, åtminstone för en tid, går i samma klass, däribland för att skolstarten underlättas när de kan känna trygghet av varandra under tiden självförtroendet växer och de anpassar sig. Vidare talar omständigheter som att om tvillingarna trivs och har stor glädje av varandra, för en gemensam placering menar Tvillingklubben (1996) och Thorkelsson-Lindahl (1985). Alin Åkerman m.fl. (2003) tillägger att om barnen är oberoende och lika varandra i utvecklingen kan upplevelsen bli positiv av att gå i samma klass.

Omständigheter som stor variation i tvillingarnas utveckling med skillnader i färdigheter och prestationer skulle kunna tala för skild skolgång. Speciellt om den ena jämför sig och känner sig sämre vilket kan leda till dålig självkänsla och även påverka den andra tvillingen negativt med skuld känslor. Vidare skulle konkurrens och intensiv tävlan för att nå upp till eller vinna över sin tvilling eller att de stör varandra kunna vara skäl som Preedy (1999), Bryan (1992), Alin Åkerman m.fl. (2003) och Tvillingklubben (1996) menar talar för skilda klasser. Starkt beroendeskap och svårigheter med att utveckla egna kamratrelationer är också faktorer som talar för separation, liksom om tvillingarna delar upp sig och antar olika roller, ”pareffekten” (Preedy 1999; Bryan 1992; Tvillingklubben 1996). Att en av tvillingarna kanske inte tycker det är någon idé att delta i någon aktivitet eller lära sig något för att medtvillingen redan förknippas med eller kan det eller att utvecklas på den andres bekostnad, menar Alin Åkerman m.fl. (2003) och Preedy (1999) är andra skäl för att tvillingarna skulle behöva placeras i olika klasser.

I Sverige har Svenska Tvillingklubben (1996) gjort en enkätundersökning och funnit att det i färre än 5 % av grundskolorna förekommer en regel om att alltid skilja tvillingar åt men att skolorna till övervägande del inte har någon speciell regel, varken för placering gemensamt eller åtskilda.

Tvillingklubben refererar till en australisk studie som menar att den bästa regeln är att inte ha någon regel då det egentligen endast kan talas om vad som är mer eller mindre lämpligt för ett tvillingpar vid en viss tidpunkt i deras utveckling men att man ofta kan finna skäl som talar både för och emot att skilja dem åt eller inte.

Om denna australiska studie har rätt, tycks med andra ord de allra flesta svenska skolor följa en bra princip.

Metod

Val av metod

Jag valde att genomföra en kvalitativ intervjuundersökning för att få svar på frågeställningarna. Då mitt mål med studien var att ta reda på uppfattningar och resonemang kring tvillingars identitetsutveckling, deras relation liksom funderingar kring gemensam eller separat skolgång ur föräldrars, deras tvillingars och lärares perspektiv, valde jag att genomföra kvalitativa intervjuer med dem. ”Den kvalitativa forskningsintervjun har som mål att erhålla nyanserade beskrivningar av kvalitativa aspekter av den intervjuades livsvärld; den arbetar med ord, inte med siffror” (Kvale, 1997, s. 36). Repstad (2007) talar om att den kvantitativa forskningsmetoden däremot använder siffror i flera faser under forskningsprocessen för att jämföra och uttrycka samband, vilket inte jag fann relevant att göra då mitt intresse mer rörde intervjupersonernas tankar och resonemang kring ämnena. ”Att så autentiskt och riktigt som möjligt fånga the actor’s point of view, aktörens verklighetsuppfattningar, motiv och tankesätt i all sin nyansrikedom...” (Repstad, s.17).

Intervjuerna jag genomförde var halvstrukturerade där jag ställde frågor utifrån en intervjuguide jag förberett kring mina frågeställningar. Frågorna ställdes inte alltid i samma ordning och fick anpassas och följas upp beroende på svar och vem jag talade med. Repstad (2007) talar om den kvalitativa metodens behov av flexibilitet i intervjusituationen och menar även att alla intervjupersoner inte har samma förutsättning att lämna information om en och samma fråga. Detta försökte jag även ta hänsyn till i samband med intervjufrågorna till barnen vilka kom att skilja sig en hel del från de vuxnas frågor. (Se samtliga underlag för intervjufrågor som bilagor, 1-3).

Urval (och intervjupersoner)

Lärare för åk 1-3 klasser från tre olika skolor inom det område jag genomfört min verksamhetsförlagda utbildning kontaktades under urvalsprocessen. I det inledande skedet tog jag i första hand kontakt med lärare jag kände till hade tvillingpar i klassen och tre lärare med tvillingpar från vardera årskurs ett till tre visade sig vara intresserade av ämnet och ville delta i studien. Det ställde sig även föräldrarna och deras barn, samtliga tvåäggstvillingar, positiva till.

Ett av de föräldrapar med enäggstvillingar jag fick kontakt med tackade nej till medverkan och ett annat par svarade för sent för att hinna delta, varför studien kom att omfatta enbart tvåäggstvillingar, därtill deras föräldrar och lärare. Jag valde att inte intervjua sexåringar, trots att de kanske hade kunnat ge en aktuell syn på just skolstarten, men något äldre barn förmodade jag skulle ha mer erfarenhet av de olika ämnen jag önskade undersöka.

Av de tre intervjuade tvåäggstvillingparen var två flicka-pojkepar och ett flicka-flickapar. Kanske hade ytterligare ett likkönat par givit mer jämvikt gällande tvillingkonstellationerna i studien, men antalet intervjuer blev totalt tolv, sex barnintervjuer, tre föräldrantervjuer och tre lärarintervjuer, vilket verkade rimligt ifråga om möjligheten för mig att hinna genomföra, inklusive bearbetning och analys av materialet.

Intervjuer (genomförande)

Intervjupersonerna kontaktades antingen genom ett personligt möte eller via ett brev för vidare kontakt per telefon eller e-post. Där presenterade jag kortfattat undersökningsområdet och frågade om deltagande i min studie. Det inledande informationsbrevet (se bilaga fyra) kompletterades via telefon eller e-post med mer upplysningar exempelvis angående intervjuernas längd och en förfrågan om samtycke till inspelning av intervjuerna med mp3spelare eller diktafon.

En intervju med ett föräldrapar genomfördes i barnens skola, medan en förälder och ett föräldrapar föredrog att intervjuas i sina hem. Samtalen varade mellan 45 minuter till en timma. Att intervjua föräldrar i sina hem fann jag vara enbart positivt. Jag bjöds in på ett välkomnande sätt och intervjusituationen kändes avslappnad. Även Repstad (2007) talar om detta som den psykologiska vinst intervjuer i hemmet kan ge.

Varje barn intervjuades enskilt i sin skola, i sitt klassrum eller i något angränsande rum, under skoltid eller fritidstid och dessa samtal tog cirka 30 minuter.

Lärarna intervjuades på sina arbetsplatser där vi hade tillgång till ett relativt ostört rum och intervjuerna tog 45 minuter till en timma.

Under intervjuerna använde jag en mp3spelare eller en diktafon, vilket jag hade begärt och fått de intervjuades samtycke till. Detta möjliggjorde för mig som intervjuare ett större fokus på samtalet. Genom att inte behöva ta upp alltför mycket tid med att anteckna kunde jag även ställa följdfrågor för en bättre förståelse och riskerade inte heller att missa viktiga delar till den senare bearbetningen av materialet.

Intervjufrågorna som ställdes hade en gemensam grund och kretsade kring de teman jag önskade få intervjupersonernas uppfattning om, men därutöver formulerade jag frågorna på lite olika sätt för föräldrar och lärare och var flexibel ifråga om de intervjuades övergångar till andra delar av ämnet. Barnens frågor kom ibland att se mycket annorlunda ut, då jag försökte få deras perspektiv och erfarenheter kring ämnena. Då det exempelvis är svårt att fråga tvillingarna hur de bemöts (för vad har de att jämföra med?) eller att reflektera över sin egen identitetsutveckling försökte jag ställa frågor kring intressen, val av kamrater, jämförelser och separation mm. Detta gav kanske inte alltid helt jämförbara svar till de vuxnas. Se samtliga frågeunderlag som bilagor. Thomsson (2002) talar om intervjusituationen som skapad utifrån

vuxnas föreställningar och därför måste omskapas så att även barnen känner engagemang i det som sker.

Bearbetning av materialet

Alla intervjuer transkriberades utifrån den inspelning som gjorts med mp3spelare eller diktafon. Därefter har det som var relevant för studiens syften tagits ut ur materialet och samlats under undersökningens teman. Jämförelser kring likheter och olikheter intervjupersonerna givit uttryck för i sina resonemang har sedan gjorts och därefter har uppfattningarna även jämförts med litteraturen.

Etiska aspekter

Under intervjuerna har hänsyn tagits till de fyra huvudkrav som vetenskapsrådets forskningsetiska principer anger vara av vikt inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet,2002).

Dessa principer eller krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet

De intervjuade informerades före intervjun och i samband med intervjun om intervjuens syfte och att uppgifterna som lämnades endast skulle användas i denna undersökning i samband med min uppsats. Informerade även intervjupersonerna om att deltagande var frivilligt och vad gäller barnen fick föräldrarna i första hand tala med och svara för sina barn, men innan intervjun frågade jag även barnen själva om de ville vara med.

Samtyckeskravet

Inför intervjuerna hade jag fått undersökningsdeltagarnas samtycke om medverkan muntligt eller skriftligt. Detta samtycke hade givits efter kontakt personligen eller via informationsbrev där syftet förklarades. Senare i processen har även ställning fått tas till om samtycke kunde ges kring ljudupptagning av intervjuerna, vilket alla godkände.

Konfidentialitetskravet

Detta krav innebär att uppgifter ska ges största möjliga konfidentialitet och förvaras på ett sådant sätt att inte obehöriga kan ta del i dem. För att skydda de intervjuades identitet kommer inte heller intervjupersonernas namn nämnas, inte heller skola eller ort. Angående valet att redovisa de föräldrar, barn och lärare som hör samman i grupper eller kretsar tillsammans så tillfrågades de om detta kunde godtas av dem i efterhand, vilket det gjorde.

Nyttjandekravet

Innebär att det insamlade forskningsmaterialet kring de intervjuade endast kommer att användas för den studie jag nu genomfört och de inspelade intervjuerna kommer att raderas när uppsatsen är klar.

Resultat

Redovisningens uppläggning

Resultatet av undersökningen har jag valt att redovisa delvis utifrån de teman som jag använde i föregående litteraturgenomgång. De teman jag tar upp gäller uppfattningar de intervjuade lärarna, föräldrarna och tvillingparen givit uttryck för kring Identitet, Tvillingrelation och Skola och kommer här presenteras under rubrikerna: Identitetsutveckling, Tvillingrelation, Jämförelser och Gemensam eller delad skolgång. I litteraturdelen tar jag visserligen upp ytterligare aspekter kring tvillingar under rubriken "Speciell hänsyn" och den delen bör beaktas vid arbetet med tvillingar och kan därför motiveras i arbetet, men den visade sig inte vara aktuell för de intervjuade i studien här.

I anslutning till varje tema redovisas varje tvillingpar, deras föräldrar och lärare tillsammans och resultaten jämförs sedan med litteraturen. Tema ett tar under rubriken "Identitetsutveckling – och bemötande av tvillingar", upp föräldrars och lärares uppfattningar om tvillingarnas identitetsutveckling och vikten av att bemöta och betona tvillingarna som individer. I tema två används rubriken "Identitetsutveckling – och separation av tvillingar". Detta tema fokuserar på de intervjuades (även tvillingparens) uppfattningar kring separation/uppdelning av tvillingar i skolan och i aktiviteter. Det tredje temat med rubriken "Tvillingrelation" tar upp de intervjuades uppfattningar av tvillingarnas band/relation till varandra men även relationen till kamrater. Tema fyra, med rubriken "Jämförelser", inriktar sig på förekomst av och attityder till jämförelser av tvillingarna. Det femte och sista temat har rubriken "Gemensam eller delad skolgång". Detta tema tar upp resonemang kring omständigheter runt tvillingarna som gav en gemensam eller separat skolgång liksom vilka som var delaktiga i beslut kring detta.

Vissa uttalanden de intervjuade givit uttryck för kan komma in på flera teman vilket gör att det ibland kan bli upprepningar.

Intervjupersonerna redovisas i sin krets kring varje tvillingpar, det finns således tre kretsar, A-C. Krets A: Förälder A, lärare A, tvilling A1 och A2. Krets B: Förälder B, lärare B och tvilling B1 och B2. Krets C: Förälder C, Lärare C och tvilling C1 och C2.

Identitetsutveckling - och bemötande av tvillingar (Tema ett)

Föräldrars och lärares uppfattningar kring tvillingarnas identitetsutveckling och vikten av att bemöta tvillingarna som egna individer.

När det gäller identitet uttrycker föräldrarna sina tvillingar som skilda personligheter från allra första början. Samtliga föräldrar och lärare talar även om vikten av att bemöta barnen som de egna individer de är liksom att stödja varje tvillings intressen för en positiv identitetsutveckling.

Krets A

Förälder A talar om att barnen är lika olika som vilka syskon som helst och att ”nuförtiden tänker vi inte på dem som tvillingar, bara när någon utifrån kommenterar det, annars som vanliga syskon”. Barnen anges vara mycket olika, att de har egna identiteter och menar att de inte behövt stödja dem att utvecklas som egna personer. ”Nej, det har ju kommit själv. Vi har sagt att vi ska försöka få dem i olika aktiviteter, så de får prova på olika saker. Pianospel, fotboll... För att prova, utsätta dem för olika saker. Det har ju format dem så de kommit in på olika... [flickan] gick på träslöjd ett tag. Det är väl det enda vi har gjort. Vi har inte behövt stödja dem direkt sådär, de har tagit egna vägar och det de inte tyckt varit kul har vi släppt”.

Lärare A uttrycker tvillingarna som två elever i klassen med egna personligheter som går sin egen väg. Hon anser det viktigt att barnen ses som egna personer. Men hon talar även om att det finns en risk att en av tvillingarna ”försvinner lite”, speciellt om en tvilling är starkare och kanske tar plats på ett annat sätt i klassen. Att då försöka uppmuntra den andra i andra sammanhang blir då viktigt och att dela dem inom gruppen.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Föräldrarna tar upp att de ser barnen ”som syskon” och inte tänker på barnen som tvillingar vilket jag tolkar som att de inte ser på och behandlar barnen som ett par utan som egna individer, vilket också råden i litteraturen anger är av stor vikt för barnens identitetsutveckling. Föräldrarna anser inte att de behövt stödja barnens personlighetsutveckling men talar om barnens deltagande i en rad olika aktiviteter som även formar dem som personer. Denna inställning från föräldrarnas (omgivningens) sida, där barnen förs fram och betonas som individer, inte tvillingar, liksom att de uppmuntras delta i egna aktiviteter och utveckla egna intressen framhåller litteraturen som utvecklande för barnens identitet.

Även läraren talar om barnen som skilda personligheter som ”går sin egen väg”, vilket kan tolkas som att de har olika intressen och är självständiga. Läraren framhåller det viktigt att se barnen som individer och talar om risker med att ett av barnen tar mer eller mindre plats i klassen, vilket även medför att hon, i linje med vad råden i litteraturen anger, delar dem i olika aktiviteter, för att underlätta för tvillingarna att fungera som enskilda individer.

Krets B

Förälder B för fram att det varit spännande att följa tvillingarna, som varit två skilda individer från dag ett, olika till sättet och olika intressen. Att alla barn kan behöva stöd och hjälp med vissa saker och uttrycker sig så här: ”har inte gått in aktivt för att särskilja dem åt, men just att de reagerar olika på samma sak, beter sig olika, så måste man reagera olika. Ett spel med en individ som är på ett visst sätt. Det enda jag vill, är att de ska få vara sig själva, X ska få ett X - jag och Y ska få ett Y - jag!”. Föräldern tror även att lärare i skolan bemöter barnen som skilda individer.

Lärare B talar också om sitt fokus på tvillingarna som individer och beskriver hur hon tog emot tvillingsyskonet och beskriver hur övergångssamtalen såg ut: ”Då går man igenom alla barn, jag har överhuvudtaget inte fokuserat på dem som syskon, bara som individer. Hur de fungerar i olika ämnen, styrkor och svagheter. Det är väl viktigt just med dem [tvillingar], att man inte ser dem som syskon, att de får vara egna individer”. Hon talar även om relationen mellan sig och

barnet som utvecklades när hon som lärare lärde känna barnet alltmör, vilket medförde mindre av likheter och skillnader i tankarna.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Föräldern talar om sitt samspel och bemötande av sina barn som utvecklats utifrån de skilda individer barnen faktiskt alltid varit med olika beteenden och intressen. Att utgå från tvillingarnas skilda temperament och bemöta dem som egna personer anger även råden i litteraturen som viktig för att fullt ut erkännas och utvecklas som en helt egen individ. När föräldern uttrycker sin önskan om att barnen ska få vara sig själva och utveckla sina egna jag, sina egna intressen osv. är detta i överensstämmelse med litteraturens råd till föräldrar. Där anges även att lärare bör lära känna tvillingarnas personligheter och behandla dem som skilda individer, vilket dessa barns lärare också anger som viktigt att ha som inställning när hon tar emot tvillingar. Hon betonar vidare som centralt den relation som hon och det enskilda barnet skapar som får henne att se barnet än mer som en egen individ.

Krets C

Förälder C uttrycker att båda barnen är väldigt olika som personer och att de är starka individer var för sig. De kom på att de nog arbetat en hel del för att stärka barnens självkänsla när de var yngre. Genom att ta med barnen på utomhusstrapatser ville föräldrarna att barnen skulle få uppleva känslan av att prestera och känna sig trygg i att ”man klarar av saker och ting, det finns ingenting att vara rädd för”. Föräldrarna tar även upp sin och andras inställning till tvillingarna: ”Det är ingen i skolan som kallar dem för tvillingar, utan de har fått plats som individer men mormor har försökt med att kalla dem tvillingarna för hon tycker det är så fint. Jag har försökt att neutralisera det, att påpeka att de inte är ett koncept – de är individer, vilket är vår grundinställning”. De talar vidare om att flera tvillingpar fanns på den tidigare förskolan, vilket gjorde att det inte var något märkvärdigt att vara tvilling, detta uttrycker de kändes bra.

Lärare C menar att båda tvillingarna är starka som individer och att de har olika styrkor. Hon berättar att hon tycker det är viktigt att hon som lärare hittar något hos alla barn som kan lyftas fram som unikt.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Föräldrarna talar om sin grundinställning, som även råden i litteraturen betonar, att se barnen som individer och att de även tycker de bemöts och får ta plats som individer i skolan. De uttrycker sin lättnad över att inte skola och förskola fokuserat på barnen som tvillingar och att de sagt ifrån om släkt velat se och tala om barnen som en enhet, vilket även rådgivningslitteraturen ser som viktigt om barnen ska kunna känna sig viktiga var och en och utveckla en stark självkänsla. Föräldrarna tar även upp att de i småbarnsåren försökt stärka barnens självkänsla genom att låta dem få tillfällen att vara med om strapatser som de menar utvecklade barnen och fick dem känna trygghet med sin egen prestation. Till skillnad från råden i litteraturen där barnens egna aktiviteter utan sin tvilling till stor del betonas kan föräldrarna här sägas ha arbetat med att stödja utvecklandet av barnens självkänsla inom familjens ram sedan tvillingarna var små. Både föräldrar och läraren betonar också barnen som starka individer var för sig och läraren kan sägas bemöta och lyfta fram barnen som individer i klassen.

Identitetsutveckling - och separation av tvillingar (Tema två)

Föräldrarnas och lärarnas uppfattningar om separation av tvillingarna som viktigt för tvillingarnas identitetsutveckling.

Tvillingarnas uppfattningar kring separation och uppdelning i olika aktiviteter.

Samtliga föräldrar tar upp separation mellan tvillingarna, under småbarnsåren och framåt på ett eller annat sätt som positivt för deras identitetsutveckling. Även lärarna ser positivt på separation av tvillingarna och delar ofta upp dem inom klassrummets ram vilket även flera av tvillingarna talar om. Tvillingarna tar även upp sina olika intressen, kamrater och aktiviteter.

(Alla tre tvillingparen har som små gått på förskola och därmed varit med om separation från föräldrarna innan skoltid, vilket ingen av de intervjuade angett som problematiskt. Samtliga par hade även varit placerade tillsammans i sina förskolegrupper.)

Krets A

Förälder A talar positivt om att tvillingarna delas i olika aktiviteter både i förskola, förskoleklass och skola och uttrycker sig så här: ”Vi har alltid mötts av att de delar dem, att de ändå delar tvillingar i de olika grupper de kan. Dels har vi sagt att vi gärna vill att de delar på dem så mycket de kan inom gruppen och det är de inställda på själva också. Vi vill att de ska få den här tryggheten, men att man delar på dem så mycket man kan.”

Förälder A anger också att de i barnens olika fritidsaktiviteter delar på sig och tvillingarna och nämner vidare att det är viktigt för varje barn att få rå om en förälder alldeles för sig själv ibland.

Tvillingarna talar om sina olika fritidsaktiviteter i positiva ordalag och beskriver att de är engagerade i dessa flera gånger i veckan. De berättar att de i skolan delas i olika grupper, sitter på skilda platser i klassrum och i matsal. Tvilling A1 berättar att hon och brodern inte brukar arbeta ihop för att de ibland börjar bråka ”vi brukar liksom inte riktigt komma överens om vad vi ska göra”. Tvilling A2 talar också om de olika grupperna som läraren delar in barnen i och vet att även föräldrarna tyckt det vara bra då han och systemen ändå är en hel del med varandra. Uttrycker det ”väl är bra” att de delas.

Lärare A talar inte om att tvillingarna inte kommer överens. Hon väljer dock medvetet att dela tvillingarna i olika halvklasser och uttrycker sig så här: ”Jag tror det är bättre, jag har inte sett att det inte har funkat annars, men jag tror de behöver den här vilan från varandra, de är ju så tätt och bor tillsammans. Är med varandra jämt på fritiden liksom”. Talar vidare om att hon förmodligen alltid skulle dela tvillingar i olika grupper till följd av den här närheten och att hon anser att tvillingarna kan behöva träna på att stå på egna ben, ”stå för att det här tycker JAG och det här är JAG. För ibland kanske man försvinner lite, speciellt om en tvilling är starkare”.

Analys eller ”Resultat i relation till litteratur”

Föräldrarna beskriver sin egen önskan om att tvillingarna delas i barngruppen och att förskola, skola även alltid delat barnen inom ramen för gruppen/klassen vilket ligger i linje med de råd kring separation – individuation, som litteraturen ger. Här tycks föräldrar, förskola, skola vara överens och arbeta medvetet för det som rådgivningslitteraturen beskriver som nödvändigt gällande tvillingars fullföljande av den separationsprocess som anges påbörjas i och med

tvillingarnas differentiering från vårdaren och som sedan måste fortsätta med separationen från tvillingen för att fullföljas. Rådgivningslitteraturen beskriver att omgivningen behöver kunna fungera som en trygg bas för barnen när de sedan fysiskt och känslomässigt behöver skiljas åt, vilket föräldrarna kan sägas förmedla när de anger den trygghet de anser placeringen i samma förskolegrupp och klass ger och som separationen sedan kan utgå från. Detta kanske läraren också kan sägas uttrycka i sin ”policy” gällande uppdelningar av tvillingar inom klassrummets ram. Som kan tolkas som ett förebyggande arbete för att ge varje tvilling möjlighet att även i gemensam klass få möjlighet att stå på egna ben. Tvillingarna själva verkar se uppdelningen inom klassen som något bra och den ena tvillingen kan sägas uttrycka en medvetenhet om att det ofta är mer positivt för deras skolarbete när de inte arbetar tillsammans. Båda barnen (liksom föräldrarna) talar även positivt om sina egna fritidsaktiviteter, vilket även råden i litteraturen talar om, där barnen förutom att vänja sig vid att vara ifrån varandra kan odla sina egna vänner och intressen vilket litteraturen tar upp som utvecklande för den egna identiteten och individuationsprocessen.

Krets B

Förälder B berättar att de under förskoletiden själva önskade och bad personalen att dela in barnen i olika grupper när det var möjligt, för det tänkte inte pedagogerna själva på. Jämförelser barnen emellan och den ena tvillingens ansvarstagande inför den andra medförde vidare att föräldrarna inför starten i förskoleklass valde att dela tvillingarna i skilda klasser. Tvillingarna var åtskilda ett par år men går nu i gemensam klass då endast en klass i aktuell årskurs kunde erbjudas i skolan och barnen anges idag vara mer oberoende av varandra, ha egna intressen/fritidsaktiviteter och kamrater. I framtiden ser föräldrarna dock helst att barnen går i skilda klasser igen.

Tiden tvillingarna var åtskilda uttrycker de sig om på lite olika sätt. Tvilling B1 berättar att hon i sexårsverksamheten saknade sin syster en del och tyckte delningen var ”dålig”, men så småningom tänkte hon inte så mycket på systemen. (Hon anger att det under åk 1 anordnades gemensamma aktiviteter för hennes och systemens klass, vilket hon tar upp som positivt.) Tvilling B2 anger att allt var nytt och spännande i sexårsverksamheten och hon funderade inte så mycket över systemen men berättar att hon från och till under åk 1 och 2 ville gå i samma klass som systemen för hon tyckte de träffades alltför sällan. Båda barnen tar upp att de nu när de går i gemensam klass ändå inte leker med varandra så ofta då de har olika intressen och även olika stort sällskapsbehov av kamrater. I klassen delas de ibland upp i olika grupper och de brukar inte välja att arbeta med varandra men de sitter bredvid varandra. På fritiden har flicka B1 flera fritidsaktiviteter hon går på, vilket inte den andra flickan har även om hon tidigare provat på olika.

Lärare B, barnens nuvarande gemensamma lärare, talar om att hon inte känt behov av att dela tvillingarna då det ”inte varit något problem”. Läraren berättar om de stora olikheterna barnen emellan där den ena är mycket framåt och den andra mer tillbakadragen, att de har olika intressen och själva väljer att vara mycket isär i skolan, att de fungerar som vanliga klasskamrater.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Här verkar föräldrarnas önskan om en uppdelning av tvillingarna inom förskolegruppen och förskolans syn på barnens behov av detta inte varit samstämmiga. Litteraturen tar i sina råd upp

vikten av att tvillingar bör få tillfällen att vara åtskilda annars uppges frigörelseprocessen från varandra kunna försvåras. Föräldrarnas senare beslut om separation av barnen inför sexårsstarten, skulle tillsammans med de omständigheter kring jämförelser och ansvarstagande som angavs barnen emellan, kunna hänföras till denna syn på separation som viktig på vägen mot en egen identitet, en önskan som fortfarande uttrycks vara viktig för framtiden, trots att föräldrarna anger att åren åtskilda från varandra varit positivt för barnens individuella utveckling gällande oberoende. Tvillingarnas nuvarande lärare anger att hon inte behövt dela tvillingarna då det inte varit några ”problem”. Att barnen har olika intressen och att de fungerar som vanliga klasskamrater uppges vara skäl till detta, vilket kan tolkas som att barnen fungerar självständigt och oberoende av varandra och att det ses som viktigt. Barnen själva beskriver på ett medvetet sätt valen de gör gällande kamrater och egna intressen som kan tolkas som val de gör oberoende av varandra, att de fungerar självständigt.

Krets C

Föräldrar C talar om sina egna försök att dela upp sig och göra något med barnen ensamma:

”Att också ta dem en och en så de inte är tillsammans hela tiden, så de utvecklas mer som individer. Vi har försökt sära på oss, men det har inte alltid varit så enkelt. Men att åka till landet ensam med pappa, det märks att de uppskattar det, att inte alltid vara 5: e hjulet.”

Föräldrarna talar vidare om att de önskar utöka tiden ensamma med barnen och aktivera dem var för sig. Fritidsaktiviteter har inte barnen velat börja på ännu. Vidare talar föräldrarna om att de valde att låta barnen gå i gemensam klass för att de skulle kunna ha tryggheten med varandra, en ”back-up”. Läraren har sedan, utan att de sagt något, placerat barnen på olika platser i klassrummet och i olika grupper, vilket de menar är bra. Att barnen dessutom är desto mer positivt inställda till samtal och lek på väg hem efter skoldagen.

Tvillingarna talar också om att de inom klassen delas i grupper och har skilda platser och att de inte väljer varandra vid arbete och sällan i lek. Berättar vidare att de inte har några fasta fritidsaktiviteter och flickan anger att hon inte vill ha det heller. Pojken har andra åsikter än flickan och föräldrarna, han menar att flickan vill börja på fotboll, själv tycker han fotboll är tråkigt och vill istället börja på idrott.

Lärare C beskriver sitt tvillingpar som starka prestationsmässigt båda två och berättar: ” De är i olika halvklasser och nivågrupper, kan hamna i samma läsgrupp. Men hittills har de fått vara tillsammans väldigt sällan då båda är aktiva, kompetenta och de har kunnat stötta i olika grupper, mer att dela på gracerna.” Läraren menar att hennes uppdelning av barnen handlar om hur tvillingarna varit som personer.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Föräldrarna talar om att utöka sitt eget arbete med att skilja på barnen, umgås med dem ensamma och aktivera dem var för sig när de nu blivit lite äldre, då de anser det vara bra för barnen och än mer bidra till deras utveckling som individer vilket även rådgivningslitteraturen tar upp då individuationsprocessen uppges fortsätta utvecklas i interaktion mellan individ och den sociala miljön under skolåldern. Att ingå i aktivitetssammanhang utanför hemmet tar föräldrarna upp att barnen ej velat ännu, vilket även ena tvillingen framför. Däremot kanske den andra tvillingen kan sägas börjar känna sig redo för detta steg då han talar om intresse för en egen aktivitet. Litteraturen tar i sina råd upp att barnen bör få möjlighet att delta i aktiviteter utan sin tvilling, men talar samtidigt om att barnen varken ska tvingas ihop eller isär, utan det är

de som ska göra framstegen mot självständighet i sin takt, vilket kanske föräldrarna här kan sägas möjliggöra och/eller arbeta för. Liksom förälder A talar även dessa föräldrar om tryggheten barnen har av varandra som viktig i sitt val av gemensam klass, vilket då kanske kan tolkas som att de velat ge barnen en trygg bas att utgå ifrån i lärarens vidare uppdelningar i olika grupper inom klassen, i enighet med litteraturens råd. Däremot framkommer det att lärarens skäl till uppdelningar inte främst verkar ligga i separation av tvillingar för separationens egen skull, utan mer ligger i dessa barns positiva aktivitet och personliga kompetens som stöd i gruppen. Rådgivningslitteraturen tar upp samspelet med viktiga andra och den tillhörighet barnet kan få i olika sammanhang vilket skulle kunna påverka barnets individuation eller jagkänsla. Kanske får detta tvillingpar chans att uppleva en kompetent tillhörighet i samspelet med lärare och klasskamrater, vilket skulle kunna vara positivt för utvecklingen av barnens jagkänsla/identitet enligt min tolkning.

Tvillingrelation (Tema tre)

Föräldrarnas och lärarnas uppfattningar om tvillingarnas relation/band till varandra. Tvillingarnas uppfattningar om sin relation till varandra och till kamrater.

Samtliga föräldrar och lärare tar upp tvillingarnas oberoende av varandra som viktigt när det gäller tvillingrelationen. Samtliga föräldrar tar även upp att tvillingarna ofta har stor glädje av varandra. Vidare beskrivs relationen lite olika. Att tvillingarna kan ha stöd och hjälp av varandra nämns av föräldrarna, men även dominansförhållande, rolltagande och jämförelser tvillingarna emellan nämns. När det gäller tvillingarnas relation i skolan uttrycker föräldrar och lärare ofta att barnen har trygghet av varandra, trots att tvillingarna oftast inte arbetar eller leker med varandra där, vilket även tvillingarna anger. Lärare, föräldrar och tvillingarna talar om tvillingarnas skilda intressen och kamrater, men i hemmet leker tvillingarna oftast mer med varandra.

Krets A

Förälder A uttrycker sina tvillingar som mycket olika, men att de kompletterat varandra bra, haft hjälp och stöd av varandra. Där pojken dragits med av den mer sociala flickan som i sin tur hålls reda på av pojken. Flickan har legat före i utvecklingen, verbalt under en period i småbarnsåren och fysiskt en bit upp i skolåldern, men att pojken nu håller på att komma ikapp. Flickan beskrivs vara mer dominerande: ”är det och har varit det hela tiden. Styr och ställer med kompisar men nu kan hon inte göra det med [pojken] längre, vilket gör henne frustrerad”. Tvillingarna delade rum, men deras olikheter, den ena pedant och den andra mer slarvig gjorde situationen ohållbar när de blev äldre och nyligen fick de egna rum vilket föräldrarna beskriver vara en stor skillnad för deras förhållande. Tvillingarna beskrivs som självständiga, klarar sig bra utan varandra, när de delas i aktiviteter och åker bort utan den andre. Tvillingarna A1 och A2: Flicka A1 berättar att hon arbetar och leker med olika barn i klassen, speciellt flickor, men brukar inte jobba med sin bror för att ”ibland så brukar vi bråka och då brukar vi inte få vara i samma grupp...vi brukar liksom inte riktigt komma överens om vad vi ska göra”. Pojke A2 anger att han arbetar med olika barn och leker med flera pojkar i skolan.

Tvillingarna leker inte med varandra i skolan och hemma leker de bara ibland, anger flickan, och de har en gemensam vän, en pojke. Flickan går ibland hem till eller tar hem en flicka till sig

för att leka, pojken tar oftast inte hem kompisar. När de leker tillsammans bestämmer båda säger flickan men pojken anger att det oftast är hon som bestämmer.

Barnen berättar att de har flera aktiviteter var som de går till varje vecka, om det är samma aktivitet går de oftast i olika grupper. (Flickan tycker det bästa med att ha en tvilling är att ha någon man kan gå hem från skolan tillsammans med, sämre är det när hon blir irriterad på honom, t.ex när han sjunger.)

Pojken berättar om sitt rum, att det jämt var ett bombnedslag förut, men nu kan han ha ordning. Han berättar att systemen och han brukar leka i ett annat rum eller ute. (Det bästa med en tvilling är att man alltid har någon att leka med, det sämsta att de brukar bråka ibland.)

Lärare A anger att hon inte ser så mycket av tvillingarnas relation till varandra annat än om någon skulle vara utsatt, då reagerar speciellt pojken mycket beskyddande. Uttrycker att: "tror att det är en trygghet, att man alltid har någon som ställer upp för en i alla väder". Annars leker de inte med varandra och har olika kompisar. Läraren uttrycker tvillingarna som olika personligheter som fungerar utmärkt separat, "att de går sin egen väg". Dominansmönstret föräldrarna talar om verkar inte vara synligt i skolan.

Analys eller "resultat i relation till litteratur"

Föräldrar och lärare talar om barnen som oberoende av varandra, självständiga, och även barnen beskriver hur de alltid väljer andra kamrater än sin tvilling att arbeta och leka med i skolan. I sin relation till varandra har de haft positivt stöd och hjälp av (och kompletterat) varandra anger föräldrarna men talar även om ett dominansmönster där flickan legat före i utvecklingen och varit den mer dominerande av barnen i förhållandet, men där pojken håller på att komma ikapp, fysiskt t.ex., vilket även litteraturen tar upp som vanligt hos olikkönade tvillingpar. Litteraturen talar även om att flickan i paret ofta dominerar i skolprestation, men det verkar inte gälla dessa barn. I relationen menar flickan i paret att båda bestämmer men pojken menar att det oftast är flickan som bestämmer. Läraren uttrycker sig inte så mycket av tvillingarnas förhållande till varandra men tror den innebär en trygghet. Dominansmönstret föräldrarna talar om gällande relationen tar inte läraren upp i skolan, kanske kan barnen sägas ha andra roller där. Litteraturen tar i sina råd även upp föräldrarnas behov av ställningstagande gällande barnens utveckling av egen identitet liksom av sin relation till varandra, vilket föräldrarnas prioritering av barnens deltagande i egna aktiviteter för att utveckla sina intressen kan sägas vara ett uttryck för. Här kanske även beslutet att ge barnen egna rum uttrycker ett ställningstagande som både föräldrarna och ena tvillingen uttrycker positivt för förhållandet. Att inte ta för givet att tvillingarna alltid vill vara tillsammans, att barnen delas i olika situationer, menar även litteraturen kan göra att barnen uppskattar varandra desto mer. En samstämmighet kring detta tycks alltså finnas.

Krets B

Förälder B anger att tvillingarna oftast fungerar väldigt bra tillsammans och de leker nästan alltid ihop när kompisar kommer hem eller de går till dem. Talar vidare om uppdelningar inom paret och uttrycker sig så här: "Om vi tar den enas slarvighet och den andras ordningsamhet, det tror jag är roller man tar på sig. De hittar sin egen nisch". Här berättas att den ena flickans ansvarstagande inför den andra och jämförelser tvillingarna emellan under förskoletiden kom att leda till ett beslut om att separera tvillingarna inför skolstart. Efter de år de var åtskilda

upplevde föräldrarna att de inte var så beroende av varandra längre. Nu går de i samma klass med nya intressen och kamratrelationer.

Tvillingar B1 och B2: Flicka B1 anger flera bästa tjejkompisar i klassen som hon brukar arbeta och leka med och hon säger sig ha "ett stort sällsksbehov" till skillnad från sin syster, flicka B2 som berättar att hon inte så ofta brukar leka med klasskamraterna, utan oftast vill hon leka själv, fantisera, läsa och skriva.

Flicka B1 har många aktiviteter på fritiden och flicka B2 har prövat på ett par olika men slutat, då hon "vill vara hemma med familjen". Båda talar om att hemma leker de gärna med en flicka, som ej går i skolan (som flicka B2 anger vara sin bästis) och då mestadels hemma hos dem. Flicka B1 säger att hon bestämmer lite mer än systemen. Båda tycker det bästa med att ha en tvillingssystem är att man alltid har någon att leka med. Sämre är det att inte få vara ifred ibland, säger flicka B1 och systemen menar att när man är oense och tycker olika är det mindre bra.

Lärare B uttrycker sig på detta vis om tvillingarnas relation: "Jag tycker de verkar starka och trygga med sig själva på det sättet att de vet var de har varandra och inte att de känner att de behöver vara med varandra. För det är de inte, på raster och så där". Berättar vidare att de är som klasskompisar mest, leker inte med varandra så ofta men om den ena tvillingen blir ledsen eller är utsatt på något vis kommer alltid systemen och hjälper till eller skyddar. Liksom föräldrarna talar läraren om uppdelningar tvillingarna emellan: "Det har ju blivit så att [X] tar den här ansvariga biten – 'har du lämnat in läxan nu' – och - '[Y] hon tar hand om mig'. Det är väl en roll som de sinsemellan har delat ut. Det är aldrig tvärtom". Detta menar läraren var mer synligt i början när tvillingarna sammanfördes, numera syns mycket lite av detta.

Analys eller "resultat i relation till litteratur"

Som tidigare nämnts tar litteraturen i sina råd upp ställningstaganden föräldrarna anses bör göra för sitt tvillingpar gällande deras identitetsutveckling och relation till varandra, vilket här kan sägas resulterade i en separation av barnen inför skolstart. Inför sammanföringen som ett par år senare gjordes, upplevdes barnen vara mer oberoende och att ha utvecklat egna intressen och kamratrelationer, vilket även båda barnen talar om. Förutom att barnen anges ha ett gott förhållande till varandra talar både föräldrar och lärare vidare om uppdelningar mellan tvillingarna, som den enas ansvarstagande om den andra, eller den enas ordningsamhet och den andras slarvighet, vilket de tror är roller de tagit på sig. Litteraturen talar om "pareffekten" där par som tvillingar kan komma att specialisera sig och anta olika roller, vilket ses som negativt om det skulle leda till att inte båda tvillingarna får chans att utveckla olika potentiella förmågor. Detta verkar dock inte de intervjuade anse vara fallet, då rollerna inte syns i så hög grad idag.

Krets C

Förälder C anser tvillingarna har ett bra förhållande till varandra och efter skolan leker de och njuter ofta av varandras sällskap. Ingen står tillbaka för den andre och de menar barnen alltid har varandra, kan fungera som "backup", någon att ty sig till om det behövs. Tvillingarna kan konkurrera om uppmärksamhet ibland och även om kamrater, eftersom barnen delvis leker med samma barn.

Föräldrarna anser det vara mycket viktigt att se barnen som egna individer, men menar också att de har en tvillingrelation som innebär att de står väldigt nära varandra. Föräldrarna resonerar om att denna närhet är en styrka och en "bonus", inte en nackdel, men samtidigt att de hört så mycket negativt kring tvillingpar och vikten av att se dem som individer. Anser båda barnen

fungerar som självständiga individer, ”att de kan ha egna upplevelser”. Börjar dock märka ett visst motstånd hos barnen mot att gå till skolan ensamma om den andre är sjuk. Därför planerar föräldrarna att oftare än nu dela på dem och aktivera dem var för sig, men hittills har barnen ej velat börja med aktiviteter utanför hemmet och de resonerar om tvillingarna kanske kan bli för trygga ihop.

Tvillingar C1 och C2: Flicka C1 säger att hon har många bästa kompisar, både pojkar och flickor som hon arbetar och leker med i skolan, men hon leker inte så ofta med sin bror där. Pojke C2 säger att han leker med systemen i skolan om han inte har någon att leka med, annars leker han med några olika pojkar. En pojke i klassen är deras gemensamma bästis. De går inte så ofta hem till kompisar, ingen av dem nämner heller någon konkurrens om kamrater och flickan säger att ingen dem bestämmer mer än den andre och pojken tycker det är olika vem som bestämmer. Flickan menar det är bra att gå i samma klass ”om man är ledsen kan man gå till den och va med den lite” eller så kanske man vill berätta eller visa något. Det bästa med att ha en tvilling, menar flickan, är att man alltid har någon att leka med, finns inget dåligt. Pojken talar om att hans syster ibland brukar berätta hemligheter på samlingen i klassen, vilket han tycker är pinsamt. Det bästa med systemen är att han alltid har en kompis att leka och busa med, det sämsta är att hon alltid tar i för hårt när det är slagsmål.

Lärare C beskriver barnen som oberoende och att de båda vet att den andre klarar sig när de separeras för olika aktiviteter. Angående banden barnen emellan: ”Jag kan tänka mig att de här barnen, eftersom de är så smarta, redan vet vad som förväntas i skolmiljön, i klassrummet. Säkert syns det tydligare hemma, hur beroendet är...”. Båda uppges vara viktiga barn i klassen, ”högstatusbarn”, med många gemensamma kamrater, då flickan ofta även leker tillsammans med pojkarna. Detta tror läraren beror på personliga egenskaper, men även att de kan ha draghjälp av varandra, då båda har status kan deras roll förstärkas tillsammans. Resonerar vidare att barnen har en trygghet i att ha varandra i klassen. Båda verkar också så starka att hon tror de skulle klara sig bra även om de skiljdes åt, men menar också att det kan vara för att de är tillsammans, som de är så starka och trygga.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Föräldrarna anser tvillingarna har en bra relation till varandra, ingen står tillbaka för den andre, men kan fungera som ”backup” när det behövs. Läraren och barnen talar om att de har många olika kamrater och barnen anger att de inte brukar arbeta med varandra och leker sällan i skolan. Värt att notera är att ingen dominans nämns, av några parter, vilket i litteraturen omtalas som vanlig i olikkönade par, ej heller specialisering av något slag. I föräldrarnas resonemang, angående vikten av att se barnen som individer samtidigt som de ser tvillingskapet som en styrka, en bonus, kan kanske litteraturens krav på ställningstagande kring tvillingarnas relation sägas träda fram. I resonemangen föräldrar och lärare för kring tvillingarnas trygghet tillsammans som hinder eller tillgång kanske också tankar kring ställningstagande gällande tvillingars utveckling mot självständiga individer kan skönjas. Läraren beskriver barnen som trygga och självständiga i skolan och angående relationen, banden och beroendet barnen emellan så resonerar läraren som så att barnen förmodligen redan vet vad som förväntas av dem i skolmiljön. Detta tolkar jag som att hon anser barnen har att förhålla sig till den diskurs och de krav på självständighet som på olika sätt, uttalat eller outtalat, förmedlats av lärare och andra i omgivningen och som även kan sägas förmedlas i rådgivningslitteraturen. Läraren anser barnen vara så starka att de skulle kunna skiljas åt och klara sig utan varandra, men även att styrkan

kanske finns där för att de är tillsammans. Enligt litteraturen verkar någon sorts linje föras om att förr eller senare kommer tvillingar att behöva delas, kan det vara detta som även föräldrar och lärare har att förhålla sig och så småningom ta ställning till?

Jämförelser (Tema fyra)

Föräldrarnas, lärarnas och tvillingarnas uppfattningar om jämförelser av/mellan tvillingarna.

De intervjuades uppfattningar om förekomst och upplevelser av jämförelser skiljer sig en del från varandra. I en krets upplevdes inga jämförelser förekomma (vilket rådgivningslitteraturen anger vara vanligt förekommande av tvillingar) och i de andra två kretsarna uttrycktes jämförelser lite olika, vilket kommer redovisas här. Lärarna nämnde vissa svårigheter att undvika undermedvetna jämförelser i prestation av tvillingarna. Dock betonade de att jämförelser inte var önskvärda i kontakten med tvillingarna/föräldrarna.

Krets A

Förälder A anser att lärare behandlar tvillingarna som olika personer och anser inte att de jämförs. De brukar ha skilda utvecklingssamtal där läraren tar upp var och en, deras styrkor och svagheter men jämför inte barnen med varandra. Anser inte att de själva gör det heller och de enda jämförelser barnen gör sinsemellan är materiella. (Däremot har föräldrarna märkt att flickan jämför sig med andra flickor i skolan.)

Tvillingar A1 och A2: Ingen av barnen anser att någon brukar jämföra dem eller att de jämför varandra. Men flicka A1 berättar att de brukar slå vad ibland, t.ex vem som är bäst på att spela ”starwars”.

Lärare A anser inte att hon jämför tvillingarna eller att de jämför sig och har inte märkt av något från någon annan heller. Hon har även skilda utvecklingssamtal då hon tar upp ett barn i taget.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Varken föräldrar, barn eller lärare anser att jämförelser görs av tvillingarna, vilket är tvärtemot vad litteraturen anger tvillingar konstant är utsatta för, speciellt inom skolans värld. Föräldrarna talar dock om att flickan jämför sig med andra flickor i skolan. Kanske ger olikheter när det gäller kön (intresseområden, kamrater osv.) anledning till mindre av jämförelser mellan tvillingarna.

Krets B

Förälder B talar inte om jämförelser under skoltiden, däremot om jämförelser tvillingarna emellan under förskoletiden: ”Jag tror att barn alltid jämför sig med varandra men att jämföra sig med sin tvilling det blir lite speciellt och det blev att de jämförde sig på det sättet att...man tog upp det som den andre var bra på och såg sina egna tillkortakommanden...då kände vi, nej men dela på dem i olika klasser...” Talar även om uppdelningar inom paret, ordningssam – slarvig som tillsammans med dessa jämförelser bidrog till beslutet om separation inför skolstart.

Tvillingarna B1 och B2: Flicka B1 anser inte att hon jämför sig med sin tvilling, ”bara längden ibland”. Däremot säger hon, ”Att folk, ja klasskamrater, liksom jämför oss med storleken, hur bra vi är på idrott, rita och så. Inte irriterande, utan på ett schysst sätt”.

Flicka B2: Brukar stå med tvillingsystemen vid spegeln och jämföra sina likheter och olikheter i utseende. Hon uttrycker även en medvetenhet om olikheter prestationsmässigt: ”Vi brukar inte precis jämföra oss, men det är många saker... är bättre på än mig och många saker jag är bättre än henne på”. Nämnar cykling, som hon är lite avundsjuk på att systemen hanterar så bra och simning, som hon dock tycker hon är ganska bra på.

Lärare B beskriver hur hon gjorde en del jämförelser i början när hon fick båda tvillingarna i klassen: ”hade haft den ena flickan och trodde att den andra flickan skulle vara väldigt lik henne, så i början blev det lite chockat”. Vidare att de var så totalt olika varandra, att det var svårt att hitta några likheter överhuvudtaget. Att bemöta dem som enskilda individer uttrycker hon dock som viktigt vilket hon anger underlättades av deras olikheter liksom när relationen till tvillingen utvecklades. Uttrycker det vara viktigt att tala om barnen en i taget vid utvecklingssamtal.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Föräldern talar om jämförelser tvillingarna emellan när de var yngre vilket sågs som negativt för dem vilket bidrog till en separation av barnen inför skolstart. Ena tvillingen talar inte idag främst om jämförelser emellan utan mer om klasskamraters jämförelser av dem som hon dock inte finner störande. Rådgivningslitteraturen talar om jämförelser som människor i tvillingars närhet ofta gör av dem och som kan förstärkas i skolan, vilket den ena tvillingen kan sägas ha upplevt, men inte på ett negativt sätt. Den andra tvillingen uttrycker inte att jämförelser görs från omgivningen. Däremot att hon och systemen har olika styrkor och talar mer om jämförelser som en medvetenhet inom paret, att de är starka på olika saker, men även att avund kan förekomma. Sådana känslor talar rådgivningslitteraturen om i samband med jämförelser vilket skulle kunna vara skadligt för självkänslan och ge motsättningar inom paret, men som kanske inte direkt uttrycks här. Att föräldrar och lärare bör förvänta sig skillnader i prestation tvillingarna emellan, uttrycker litteraturen i sina råd som viktig, vilket läraren i början kan sägas ha haft vissa svårigheter med när hon fick den andra tvillingen i klassen. När sedan läraren fick en relation även till den andra tvillingen, verkar fokus flyttats till att lättare se på dem som individer, vilket rådgivningslitteraturen anger vara centralt för att barnen inte ska bli ihopklumpade och deras egna prestationer ska kunna bli synliggjorda.

Krets C

Föräldrar C talar om sina och barnens jämförelser och uttrycker sig så här: ”De har gjort det mesta ganska samtidigt, t.ex. knäckt läskoden och de har också tävlat en del om det. Den ena var bättre på matte och att läsa först och den andra på att teckna. Så vi har jämfört, men samtidigt försökt att lyfta den andra – du är bra på det och du är bra på det, alla är vi bra på någonting, inget problem”. Berättar vidare att de inte upplevt det som om den ena blivit sårad eller skulle se sig som mindre värd. De menar att barnen accepterat detta och är mycket tillåtande mot varandra, låter varandra vara bra på saker och ting. Säger sig inte uppleva att andra jämför, de tror att andra människor upplever tvillingarna som jämlika prestationsmässigt.

Tvillingar C1 och C2: Flicka C1 anger att andra inte brukar jämföra dem och att hon och brodern inte brukar jämföra sig så ofta. Både hon och pojken tar upp att de kan jämföra hur många spelkort de har och pojken berättar om människor som brukar konstatera att han och systemen inte alls är lika, vilket han inte bryr sig om. Annars är det bara sjuksköterskan som brukar jämföra längd och vikt.

Lärare C berättar att hon som lärare inte tycker det är intressant att göra jämförelser tvillingarna emellan och beskriver vikten av att tänka på dem som individer. Hon uttrycker utvecklingssamtalet så här: ”Försöker verkligen inte blanda in den andra tvillingen. Det gäller att stålsätta sig att nu pratar vi om ettan och nu om tvåan”.

Berättar dock att hon för sig själv kan göra jämförelser: ”Absolut! Jag kan tro att XX kommit lika långt i matteboken som YY ...då tror jag XX ska jobba lika effektivt”. Hon uttrycker den förvåning hon känner i dessa fall, trots att hon även vet att intresse, motivation och effektivitet kan skilja.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Föräldrarna anger att barnen är ganska lika prestationsmässigt och att de tävlat en del angående skolprestationer och att de själva jämfört barnen. I rådgivningslitteraturen anges jämförelser av tvillingar bland annat kunna skapa underlägsenhetskänslor, att inte se sig som en kompetent individ. Föräldrarna här uppger dock att de även försökt lyfta båda barnen och förmedlat inställningen att alla är bra på någonting. De har inte upplevt att någon av dem känt sig sårad eller mindre värd, vilket inte heller barnen uttrycker. Litteraturen talar i sina råd även om att skillnader i prestationer bör förväntas och att tvillingarna har rätt att vara sig själva och utvecklas i sin takt. Kanske är det så att de grundläggande likheterna i prestation och föräldrarnas förmedlande och upplyftande av att tvillingarna även är olika kanske skapar en balans som medverkar till barnens tillåtande attityder? Barnen själva tar inte upp jämförelser angående prestation och läraren anger att hon inte gör det tillsammans med barnen eller föräldrarna. För sig själv kan hon dock göra det. Att hon kan tro barnen ska prestera lika effektivt, trots att hon vet att prestation kan skilja, liksom motivation och intressen i olika ämnen. Att inte förväxla eller klumpa ihop tvillingarna, talar råden i litteraturen om som viktigt, bland annat för att rättvist kunna berömma och bedöma barnens egna prestationer. Trots att läraren beskriver en medvetenhet och en samstämmighet kring litteraturens råd att förvänta sig skillnader i prestation verkar det ibland vara svårt, i alla fall i tanken, i arbetet med tvillingarna.

Gemensam eller delad skolgång (Tema fem)

Föräldrarnas, lärarnas och tvillingarnas resonemang kring valet av gemensam eller separat skolgång liksom vilka som var delaktiga i beslutet om gemensam eller delad skolgång.

Föräldrarna till två av tvillingparen tog upp omständigheter kring sina tvillingpar som de ansåg talade för gemensam skolgång, såsom oberoende/självständighet och en bra tvillingrelation. Nedan redovisas dessa omständigheter närmare liksom de omständigheter (negativa jämförelser tvillingarna emellan exempelvis) som föräldrarna till det tredje paret menade talade för delad skolgång. Visst samarbete mellan föräldrar och lärare kring tvillingparet kommer även tas upp, liksom föräldrarnas och tvillingarnas syn på barnens (ofta begränsade) delaktighet i valet av gemensam eller delad skolgång.

Krets A

Förälder A uttrycker att tvillingarna under tiden innan skolstart kompletterade varandras olikheter, gav varandra stöd och hjälp, så de hade inga planer på att dela barnen inför sexårsstarten eller senare. Att barnen har en trygghet i att gå tillsammans, men att de gärna ser att barnen delas inom klassen. De diskuterade inte tvillingarnas relation med lärarna och hade inga speciella önskemål inför samtalet med sexårslärarna och lärarna frågade inget heller, ”Nej, de behandlades som vanliga barn”. De anger att de inte diskuterade valet av skolgång med tvillingarna då de ansåg barnen var för små. (Nu när de blir äldre kan man däremot diskutera och låta barnen ta del i alternativ.)

Tvillingarna A1 och A2 beskriver båda att de inte var med och bestämde, men att de ville gå i samma klass. Flicka A1 anger att gå i samma klass gör det tryggare när man ska gå hem från skolan och pojken beskriver att man alltid har en vän och att man kan hjälpa varandra. Inget dåligt anges.

Lärare A: Tog emot barnen sent, i åk 2, och vet inte hur det resonerades inför skolstarten.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Föräldrarnas resonemang kring skolstart, att barnen kompletterade och kunde stödja varandra, talar föräldrarna om fungerade så bra att de inte kände några behov av att dela barnen i olika klasser. Litteraturen tar i sina råd upp att tvillingarnas personligheter och förutsättningar bör beaktas när bedömningen om gemensam eller delad skolgång görs. Här ansåg föräldrarna, genom resonemanget ovan, att det skulle vara positivt för tvillingarna att gå i gemensam klass. Vidare tycks litteraturen vara enig i råden att föräldrar och lärare bör diskutera önskemål och funderingar kring tvillingarna inför skolstart. Då föräldrarna här inte tog upp något kring tvillingarnas relation verkade inte heller lärarna ha några vidare frågor. Föräldrarna anger här att barnen behandlades som ”vanliga barn”, vilket då skulle kunna betyda att varken de eller lärarna önskar betona barnens relation som tvillingar utan mer som individer. Rådgivningslitteraturen talar om att tvillingarna bör ges visst inflytande i diskussionen eller beslutet gällande gemensam eller separat skolgång vid skolstart, vilket inte föräldrarna anser. De anser barnen måste vara lite äldre för att få delaktighet i sådana frågor.

Krets B

Förälder B berättar om omständigheter kring tvillingarna som gjorde att de beslutade sig för att dela på dem inför skolstart. Som den ena flickans duktighetspress, att hon tog på sig ansvaret

över sin syster, att de nischade sig. Men även att de också verkade jämföra sig med varandra på ett sådant sätt att de främst såg sina tillkortakommanden. Föräldrarna diskuterade inte med lärarna inför skolstart då de ”inte ville ge för mycket signaler”. Föräldrarna ansåg inte tvillingarna kunde tillfrågas och uttrycker sig så här: ”Tror att man som förälder kan se de här destruktiva tendenserna som kan komma. Att de [tvillingarna] också så småningom behöver ha egna liv och tillsammans får de vara så mycket ändå. Tror att de fortfarande är för små för att bestämma.”

Tvillingar B1 och B2: Flicka B1 berättar att hon inte skulle ha velat vara med och bestämma: ”När jag gick i sexårs var jag ganska dålig på att bestämma saker så de andra fick bestämma vad jag skulle vara i lekar och så.” Flicka B2 berättar att hon inte funderat så mycket kring frågan men att hon gärna skulle ha velat att föräldrarna frågat henne om de ville gå i samma klass: ”Jag säger inte att barn måste bestämma ALLT men de måste få påverka det lite. Det behöver ju inte bli just så, men man måste bli lyssnad på”.

Flicka B1 menar att gå i samma klass är bra för det är lättare att få med systemen hem. I övrigt uttrycker hon sig så här: ”Känns ganska normalt, man tänker inte på att man är tvilling. Jag brukar inte leka med henne så det känns bara som hon är en avlägsen kompis”. Flicka B2 menar att det är bra att gå i samma klass för man kan rådfråga varandra. Säger sig veta att det finns mindre positiva saker, men kommer ej på något. Gå i olika klass: Till en början var allt nytt och flicka B2 tänkte inte så mycket på systemen, men från och till i åk 1 och 2 ville hon gå i samma klass som systemen för hon tyckte att de sågs så sällan. Flicka B1 anger den första tiden i sexårsverksamheten var jobbig att vara ifrån systemen. Här verkar barnen haft lite olika upplevelser av separationen, den ena tyckte den första tiden som jobbigast och den andra upplevde att en längtan efter den andra mer kom och gick under åren som följde.

Lärare B: Tog emot sitt tvillingpar med ett års mellanrum. Överföringen diskuterades inte direkt och hon saknade ingen information, men hon hade ett övergångssamtal som hon har med alla barn. Hon uttrycker att sammanföringen till stora delar gått bra. De kan ty sig till varandra om något händer (ett något större ansvarstagande, en rollfördelning, kunde ses, speciellt i början) men i övrigt har de olika intressen och väljer oftast att inte vara med varandra.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

I sitt resonemang kring beslutet att dela barnen inför skolstart nämner föräldern jämförelser tvillingarna mellan där de framförallt såg sina egna brister och kände sig sämre än sin tvilling. Även rådgivningslitteraturen tar upp sådana jämförelser som något som kan tala för en separation i skolan. Även tvillingarnas uppdelning i roller (pareffekten) nämns av föräldern som en omständighet kring barnens förhållande som även råden i litteraturen menar skulle kunna tala för en delning. Detta ger en samstämmighet kring separation som alternativ. Däremot diskuterade inte föräldrar och lärare kring dessa omständigheter, då föräldrarna inte ”ville ge några signaler”. Detta kan tolkas som att beslutet om separation redan var taget och att det fanns en önskan om att barnen skulle ses som två skilda individer. Nuvarande gemensamma lärare önskade inför sammanföringen i åk 2 ingen ytterligare information rörande tvillingarna än den separata som framkom vid övergångssamtalet. Detta tolkar jag som att hon fokuserar på det enskilda barnet, individen, vilket skulle kunna sägas vara delvis i linje med råden i litteraturen. Det vill säga att betona individen förs fram som viktigt, men även relationen skulle kunna behöva diskuteras då sammanföringen efter en separation i en del av litteraturen uppges kunna bli problematisk. Detta lyfts kanske framförallt fram som viktigt vid barnens skolstart. Ingen av

de intervjuade, föräldrar, barn eller lärare kan dock sägas ha uttryckt sammanföringen som svår. Tvillingarna involverades inte i beslutsprocessen, då de ansågs vara för små för detta. Den ena tvillingen uppger sig också varit alltför obeslutsam som yngre och hade inte velat vara med i beslutet. Den andra tvillingen hade velat bli tillfrågad och fått tala i frågan. Det nämns även i litteraturens råd att barnen skulle kunna ges delaktighet i beslutet, speciellt om de brukar vara medvetna om vad de vill. Föräldern uttrycker däremot en annan uppfattning och menar att man som vuxen har möjlighet att överblicka situationen på ett annat sätt än ett barn kan.

Krets C

Förälder C berättar om en del funderingar kring om en delning skulle göra att tvillingarna utvecklade nya, egna kompisrelationer då det varit en del konkurrens kring detta barnen emellan. Det fanns dock argument som övervägande talade för att fortsätta gå tillsammans. Att de fungerade som självständiga individer och att de skulle få ha tryggheten med varandra, ”en backup, någon att ty sig till om det krisade”. Förutom att de ansåg det var praktiskt enklare. Ena föräldern frågade även tvillingarna hur de skulle se på att gå i varsin klass, men då de inte heller önskade det, så släppte de frågan.

Tvillingar C1 och C2: Flicka C1 berättar att när de börjat skolan så blev de tillfrågade om de ville gå i olika klasser, men att hon och hennes bror inte ville det. Pojke C2 berättar att föräldern ansåg det var bäst om de båda gick i samma klass så de ”skulle slippa springa hit och dit”. Vidare att han först ville gå i en annan klass där två kompisar skulle gå men senare blev de lite ovänner, så han menar det var bra att det blev som det blev och uttrycker vidare: ”tycker att vuxna bestämmer så bra så”.

Lärare C: Tog emot tvillingarna till åk 1 och hade samtal med både sexårspersonalen och barnens föräldrar. Under samtalen framkom inget som skulle kunna ha varit till nackdel för någon av barnen gällande att fortsätta gå i gemensam klass. Det var egentligen ingen diskussion om saken, båda tvillingarna sågs som starka och oberoende, vilket hon som lärare främst är intresserad av.

Vidare talar hon om att hon ”haft föreställningen att det kan vara en fördel att dela på tvillingar och låta dem gå i skilda klasser då de oftast är tillsammans väldigt mycket ändå”. Hon talar om att hon läst om tvillingar som blivit beroende av varandra, vilket inte varit bra för den egna identiteten och självständigheten. Men uttrycker även den styrka och det oberoende hon upplevt tvillingar kan ha av att gå i samma klass. Att det kan vara skönt med tryggheten de första åren i skolan. Hon menar därför att det inte ska vara självklart att dela tvillingar.

Analys eller ”resultat i relation till litteratur”

Resonemangen föräldrarna förde kring skolstart berörde frågor kring tvillingarnas relation med varandra och konkurrens om kamrater, där det senare egentligen var det enda som det fanns något negativt omkring. De positiva argumenten kring gemensam skolgång vägde tyngre, som att de var självständiga och skulle ha tryggheten i varandra. Omständigheter som dessa omtalas även i de råd litteraturen ger kring gemensam skolstart. I samtalet lärarna hade med varandra och med föräldrarna inför åk 1 kan även rådgivningslitteraturens förespråkande av att tvillingars förutsättningar ska ligga till grund för beslutet ses. Lärarens fokus på tvillingarnas oberoende av varandra kan sägas ligga i linje med litteraturens råd. Där anges oberoende som viktigt för tvillingar att utveckla och lärare/föräldrar att samarbeta om, ifall nödvändigt, vilket det inte var med dessa barn. I enlighet med litteraturens råd tillfrågades tvillingarna också av föräldrarna om

de ville gå i olika klasser. Den ena tvillingen ville inte det, men den andra beskriver sig ha varit lite obeslutsam kring beslutet och att det egentligen var positivt att föräldrarna bestämde. Att tillfrågas, men att beslutet ändå tas av föräldrarna kanske då kan sägas varit positivt i denna krets och kan sägas ligga i linje med rådgivningslitteraturens råd.

Läraren resonerar kring sina egna föreställningar om tvillingar där hon tidigare ansett tvillingar gynnas av att delas för att utveckla identitet och oberoende. Vidare uttrycker läraren att det inte självklart behöver vara på det viset enligt hennes erfarenhet och att tvillingar därför inte alltid bör delas. Denna uppfattning skulle kanske kunna jämföras med litteraturens råd om att den bästa regeln är att inte ha någon regel gällande frågan om tvillingar bör delas eller inte inför skolstart.

Diskussion

Resultatdiskussion

Förutsättningarna för tvillingparens identitetsutveckling

I min studie kom ganska oproblematiska tvillingpar att ingå. Förutsättningarna för att det skulle bli en komplicerad identitetsutveckling i denna grupp kan sägas ha varit små. Anledningen till detta kan ha flera orsaker.

De tre tvååggstvillingparen som kom att ingå i studien är ur genetiskt synpunkt lika olika som syskon där det är mer sällsynt med hopblandning av barnen när det gäller utseende och två av paren var även av olika kön. Omständigheter kring tvååggstvillingrelationen förknippade med dominans kunde ses i ett av de olikkönade paren men ansågs avta med åldern och syntes inte i skolan och kan kanske antas utvecklas i positiv riktning även framöver. Dominans i skolprestation sågs inte alls, i motsats till rådgivningslitteraturens angivelser. Negativa jämförelser och viss rollfördelning uttrycktes dock ha förekommit barnen emellan i det likkönade tvillingparet vilket ledde till separation i olika klasser inför skolstart men uttrycktes inte längre som något problem.

Relationerna tvillingarna emellan ansågs överlag vara goda och tvillingparen sågs som oberoende av varandra.

När det gäller den speciella hänsyn som exempelvis eventuella förlossningsskador, prematuritet och sen utveckling skulle kunna ha krävt inför skolstart, var detta inget som var aktuellt för tvillingarna som ingick i denna studie.

Slutligen uttryckte samtliga tvillingföräldrar och lärare en stark medvetenhet kring behovet av att bemöta tvillingarna som de unika individer de är och bejaka de individuella barnens intressen. Rådgivningslitteraturen för fram vikten av att bemötas som individ, vilket anses vara en starkt bidragande faktor när det gäller en positiv jagutveckling och självkänsla hos tvillingar.

Trygghet och oberoende

Alla tre tvillingparen uttrycktes tämligen oproblematiskt ha utvecklat oberoende och självständighet men i en del föräldrars och lärares resonemang kunde det ändå utläsas en del funderingar kring tvillingarnas trygghet tillsammans och det oberoende som uttrycktes som viktigt. En förälder planerar inför den närmaste framtiden att återigen dela på barnen i olika klasser trots det utvecklade oberoendet och i kretsen kring ett annat tvillingpar ställdes frågan om barnen trots oberoende kan bli för trygga med varandra.

Behöver lärare och föräldrar vara på sin vakt gällande tvillingars relation? Är man rädd för att ett bakslag, trots oberoende, kan komma? En förälder uttrycker tvillingskapet som en "bonus", men att de samtidigt "hört" vikten av att tvillingarna bör fokuseras som individer, vilket de själva även uttrycker som viktigt. Kan de ha tagit intryck av litteraturen? Enligt de råd som kan läsas i en del av tvillinglitteraturen anges att tvillingar förr eller senare kommer att behöva delas

för att uppnå oberoende, slippa konkurrens och jämförelser. Kanske kan föräldrarnas (och en lärares) resonering sägas vara ett uttryck för en balansgång mellan de krav på ställningstaganden som litteraturen för fram som viktigt gällande identitetsutveckling och tvillingrelation. Att vilja ge tvillingar förmånen av den extra trygghet de kan få genom att exempelvis gå i samma klass, samtidigt som självständighet och oberoende värderas högt, vilket kan resultera i mer av separation av tvillingarna i olika sammanhang.

Självständighet och tvillingrelation

Resonemang förs om tvillingparen tagit till sig dessa krav på självständighet som kanske både explicit och implicit förmedlas av föräldrar, lärare och omgivning. Svaret är förmodligen ja, då vårt samhälle, vår tid kan sägas värdesätta självständiga individer stort, tvillingar inget undantag. Vad kan det ha för betydelse för tvillingarnas relation? Att leka eller arbeta med varandra i skolan verkar inte tvillingarna göra så ofta, trots att de går i gemensam klass. Tvärtom verkar intressen och kamrater ofta skilja. Kanske för att de ges chansen att visa/utveckla andra sidor hos sig själva och sin personlighet i skolan? Hemmavid verkar dock relationen ofta vara närmare med mer av lek och samtal. Känner tvillingarna att det är mer "tillåtet" att vara tillsammans hemma? Tankar framförs av föräldrar och lärare kring fördelen med att inte alltid vara tillsammans i skolan, att få chans utvecklas självständigt, vilket skulle kunna bidra till att tvillingarna trivs desto mer i varandras sällskap i andra sammanhang.

Det framkom i föräldrars och lärares resonemang en gemensam syn på vikten av att behandla tvillingar som de unika, enskilda individer de är. Kanske det även kan sägas vara fördelaktigt för tvillingrelationen? Litteraturrådets innebörd gällande att "se och bemöta varje tvilling som en egen individ" verkar ha nått ut till personerna kring tvillingparen. I föräldrars och lärares resonemang kan farhågor kring att behandla tvillingarna som ett par skönjas. Men historier från "förr" där föräldrar och omgivning allt som oftast behandlade barnen som tvillingar (och kanske inte tillfälle gavs barnen att fungera fullt ut utan sitt tvillingsyskon) syns det inte något spår av i denna studie. Därför finns det kanske inte heller så stora skäl att stödja relationen på annat sätt än just fokuseringen på det enskilda barnet.

Jämförelser

Jämförelser kan dyka upp i en del föräldrars och lärares resonemang kring tvillingars olika förmågor eller prestation. Att förvänta sig skillnader i prestation, nämns som viktigt i rådgivningslitteraturen. Detta verkar inte alltid vara helt lätt. Trots en medvetenhet om vikten av att se barnen som skilda individer, som samtliga föräldrar och lärare givit uttryck för, kan ändå två lärare uttrycka jämförelser i prestation som svåra att undvika för sig själva. Påverkas barnen av detta? Svaret på det verkar vara nej, i alla fall uttrycker inte barnen sig ha upplevt sådana jämförelser i denna studie.

Samarbete lärare- föräldrar

Kan föräldrarna ha tagit mer intryck av rådgivningslitteraturen än lärarna? Vad kan det i så fall ha för betydelse gällande hur samarbetet blir dem emellan?

Föräldrarna kan sägas känna sina barn bäst och verkar till stora delar vara medvetna kring frågor som rådgivningslitteraturen för fram som viktiga, både när det gäller den enskilda tvillingen och tvillingrelationen. De intervjuade lärarna för fram en medvetenhet och ett fokus på det enskilda

barnet och på frågan om oberoende. Både lärare och föräldrar verkar eniga ifråga om att samarbetet dem emellan består i en samverkan kring det enskilda barnet och, när det gäller tvillingrelationen, att barnen utvecklat oberoende. Det verkar i denna studie, med sina förhållandevis okomplicerade tvillingpar, räcka väl. Kanske hade tvillingpar med större problematik utmanat både medvetenheten kring dessa, kanske mer tvillingspecifika problem, liksom samarbetet mellan föräldrar och lärare? Föräldraresonemang kring att inte fått gehör för sina synpunkter gällande delning av tvillingar inom gruppen i förskolan utifrån tvillingarnas speciella relationsförhållande skulle ha kunnat tyda på ett större intryck av rådgivningslitteraturen från föräldrarnas sida och kan ha medverkat till det beslut om separation som togs inför skolstart *utan* diskussion med lärare i skolan. Lärare med tvillingar i gruppen/klassen kanske måste vara beredda på att stärka sin medvetenhet om tvillingar ifråga om hänsyn till deras behov och även utveckla ett effektivt samarbete med föräldrar om detta.

Barns delaktighet

Angående tvillingarnas delaktighet i beslutet kring gemensam eller separat skolgång så tillfrågades endast ett tvillingpar av föräldrarna. Övriga föräldrapar förde fram barnens låga ålder som skäl till att de inte kunde tillfrågas, att man som vuxen kan överblicka konsekvenser på ett annat sätt än ett barn.

Vilken delaktighet är egentligen möjlig för sexåriga barn i ett sådant beslut? Av tvillingarnas resonemang om delaktighet att döma, kan kanske en övergripande slutsats dras, nämligen att det kan vara positivt att som barn bli tillfrågad men att det kan ses mer negativt att behöva besluta i frågan. Råden om delaktighet kanske förutsätter en mogenhet som många barn i den åldern inte har och passar därför inte alla barn, vilket gör råden otillräckliga i vissa fall.

Beakta förutsättningar för gemensam eller delad skolgång

I fråga om resonemangen som fördes kring valet av gemensam eller separat skolgång nämndes olika omständigheter kring tvillingparen som låg till grund för besluten.

Slutsatsen gällande föräldrars och lärares resonemang där dessa omständigheter (och förutsättningar) kring tvillingarna beaktas inför skolstart stämmer väl överens med rådgivningslitteraturen. Den "bästa regeln" bör förmodligen, utifrån vad som anges där och framkommer i studien, vara att bestämda regler inte ska finnas utan beslutet om gemensam eller delad skolgång ska anpassas till det individuella barnets och tvillingparets förutsättningar.

Fortsatt forskning

Det skulle vara intressant att genomföra en liknande studie med resonemang kring hur även enäggstvillingar, deras föräldrar och lärare ser på identitet, tvillingrelation och gemensam eller separat skolgång. Att vara genetiskt lika med samma kön och stora likheter i utseende tillika de överensstämmelser litteraturen anger gällande utvecklingstakt, personlighet med mera som enäggstvillingar uppges visa skulle kunna vara förutsättningar för andra upplevelser och kanske annan problematik än det som upplevs kring tvåäggstvillingar men kanske också delvis lika? Alla tvillingar är förstås unika individer då arv, födelsebetingelser, miljö och andra faktorer spelar in. Ändå (eller på grund av det) är det mycket spännande och givande att få ta del i just de unika uppfattningar som kretsen kring några tvillingpar kan ge en undersökare möjlighet att få inblick i och andra, som lärare och tvillingföräldrar, att senare få ta del i. Att få ta del i de olika perspektiven kanske kan bidra till att belysa och öka förståelsen för uppfattningarna som uttrycks och kanske starta upp diskussioner mellan lärare och med tvillingföräldrar.

Vidare skulle det även vara intressant att undersöka lärare, föräldrars och tvillingars uppfattningar kring identitet, tvillingrelation och separation gällande exempelvis skolgång när tvillingarna är äldre. Till vilken del förändras uppfattningar? Hur stämmer uppfattningarna överens med rådgivningslitteraturen kring tvillingar?

Metoddiskussion

Mina undersökningsfrågor besvarades genom intervjuerna och vidare jämförelser av de intervjuades uppfattningar med rådgivningslitteraturen kring tvillingar.

Den kvalitativa metod som använts i intervjuerna har möjliggjort för mig att få ta del i de erfarenheter, tankar och resonemang som intervjupersonerna genom sina perspektiv kring ämnena kunde förmedla.

Jag valde att använda frågeunderlag som utformats utifrån de teman som skulle undersökas, vilket möjliggjorde för intervjuerna att kretsa kring och hålla sig till ämnet.

Då jag önskade få både vuxnas liksom barns perspektiv, försökte jag anpassa frågeunderlaget utifrån dessa personers förutsättningar att ge sin syn kring ämnena, vilket jag fann inte vara helt lätt. En risk jag upplevde kring frågor och omformuleringar av frågor till barn, är att det ibland kan vara svårt att konstruera sådana som barnet kan bli engagerade i och berätta kring. Därför kanske frågorna (och svaren) inte blir direkt jämförbara med de som ställs till och framförs av de vuxna. Att skapa jämförbara frågor till barnen gällande exempelvis hur de fungerar som separata individer och hur de bemöts av omgivningen fann jag vara svårt och därför fick barnens syn istället framträda i en hänvisning till om de jämförs av omgivningen, vilket naturligtvis inte direkt ger barnens syn i den grundläggande frågan. Gällande hur barnen fungerar som separata individer kan ändå barnens syn sägas framträda i berättelserna kring uppdelningar i aktiviteter liksom exempelvis om de väljer olika kamrater att leka och arbeta med.

Var intervjuerna genomfördes kan ha påverkat intervjuerna. Att känna sig trygg i sitt hem och tala med intervjuaren eller att sitta i en institutionslokal och samtala kan ha bidragit till svaren som gavs. En möjlighet skulle ha kunnat vara att intervjupersonen känner sig mer beredd att samtala och fri att brodera ut svaren på ett annat sätt om trygghetskänslan i den speciella situationen är större än om situationen känns mer främmande.

Jag var medveten om att min egen inställning till frågorna riskerade att påverka samtalen med de intervjuade. Denna medvetenhet fanns med under utformningen av intervjufrågorna som jag ville skulle fungera som en ram att utgå ifrån i samtalen. Därutöver kunde vidare följdfrågor ställas, både planerade och utifrån vad som berättades av intervjupersonerna. Att intervjuerna genomfördes på ett sådant sätt bidrog till ganska öppna samtal och utvecklade ämnena.

De intervjuade kan i sina berättelser ha haft en önskan om att vara mig som intervjuare till lags, vilket jag är medveten om. Att det även finns en risk att de intervjuade känt sig tveksamma inför att föra fram helt riktiga uppgifter finns även med som en möjlighet i intervjusituationer.

Att intervjua, både vuxna och barn, kan sägas vara en konst som jag under några veckor fått möjlighet att utvecklas i och jag upplevde denna tid vara mycket givande. Från första till sista

intervjun kan intervjutekniken sägas ha utvecklats (enligt mina mått!) och möjligheten finns då också att detta kan ha påverkat intervjsituationerna.

Referens

- Alin Åkerman, Britta (1991) *Dom är ju två! Att vänta tvillingar och en longitudinell studie av 34 tvillingpars mentala utveckling*. Stockholm: Almqvist och Wiksell International
- Alin Åkerman, Britta, Thomassen Peter A., Winbladh, Birger (2003) *Par i barn – medicinska och psykologiska fakta om tvillingar och trillingar, från foster till tonåring*. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur.
- Bengtsson, Ingvar & Engström, Staffan (1995) *Delad glädje – dubbel glädje, tvillingskap ur ett psykologiskt perspektiv*. Kil: Livsmod's Förlag
- Bryan, Elizabeth (1992) *Twins, triplets and more. Their nature, development and care*. London: Penguin books
- Bunkholdt, Vigdis (1995) *Från födsel till pubertet*. Lund: Studentlitteratur
- Henricson-Cullberg, Marta (1990) *Att få tvillingar*. Solna: LicFörlag
- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Ouvinen-Bigerstam, Pirjo (1984) *Identitetsutveckling hos barn*. Lund: Studentlitteratur
- Piontelli, Alessandra (1999) *Twins in utero: temperament development and intertwined behaviour before and after birth*, I A. Sandbank. *Twin and triplet psychology. A professional guide to working with multiples* (s.7-18) London: Penguin books
- Preedy, Pat (1999) *Meeting the educational needs for pre-school and primary aged twins and higher multiples*, I A. Sandbank. *Twin and triplet psychology. A professional guide to working with multiples* (s.70-99) London: Penguin books
- Repstad, Pål (2007) *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Sandbank, Audrey C. (1999) *Personality, identity and family relationships*. I *Twin and triplet psychology. A professional guide to working with multiples* (167-185) London: Penguin books
- Svenska tvillingklubben (1996) *Att leva med tvillingar*. Stockholm: Hälso och sjukvårdsmedia
- Svenska tvillingklubben (1997) *Tid för två – vardag med tvillingar*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB
- Thomsson, Heléne (2002) *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Thorkelsson-Lindahl, Anja (1985) *Tvillingar Den första handboken om att bli och vara tvillingförälder*. Stockholm: Liber Förlag
- Winnicott, DW (1957/1983) *Barnet, familjen och omvärlden*. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur
- Ågren, Gunilla (1986) *Det blev tvillingar*. Stockholm: Natur och kultur

Elektroniska källor

Vetenskapsrådet (2002) Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. <http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>
Hämtad 22 juli 2009.

Svenska tvillingklubben. <http://www.tvillingklubben.se/twins/stats.asp> Hämtad 22 juli 2009

Bilaga 1

Frågeunderlag till intervju med lärare

Önskar ta del i dina erfarenheter kring några aspekter av tvillingar:

- Tvillingars individuella utveckling och deras "tvillingskap"/relation.
- Frågan om tvillingarna ska gå i samma klass i skolan.

Frågor & delfrågor (följfrågor inom parentes).

Bakgrund. Hur länge har du arbetat med nuvarande tvillingpar och kommer du följa dem nästa årskurs?

Hur såg introduktion och överföring från sexårsverksamhet/ föregående klass ut? (Diskuterade du kring barnen med föräldrar och föregående lärare? Om vad? Vad tog du upp? Vad behövde du veta och berätta? Vad tog föregående lärare upp? Vad tog föräldrarna upp? Hade de önskemål och kunde det tillmötesgås?)

Hur resonerades kring gemensam/separat skolgång? (Självklart? Var ni överens?)

Fanns/finns några speciella omständigheter att ta hänsyn till när det gäller tvillingarna? Berätta. Var barnen delaktiga i besluten? (Hur då? Hur mycket hänsyn kan tas till barnens syn?)

Berätta om fördelar/nackdelar du har erfarenhet av gällande gemensam/separat skolgång för tvillingar.

Gällande utveckling individuellt/egen identitet:

Berätta om dina erfarenheter kring hur barnen fungerar som separata individer.

Berätta om/hur du arbetar för att stödja barnen utveckla sin identitet. Behov av? (Delas de upp? När? Annat?)

Talar lärare och föräldrar och samarbetar på något sätt kring detta? (När? Hur? Framför ni önskemål till varandra?)

Hur skulle du vilja beskriva kamratrelationer?

Förekommer någon sorts jämförelser? (Förmågor, prestationer eller annat? Av dig/föräldrar/kamrater eller av tvillingarna själva? I vilka sammanhang? Problem? Hur hantera?)

Gällande tvillingskap (relation eller ev. band tvillingarna emellan):

Berätta hur relationen ser ut tvillingarna emellan.(Ses någon som dominant? Hur? Tas roller/specialiserar de sig? Beroende? Syn på rättvisa tvillingarna emellan? Erfarenhet av konkurrens/rivalitet? Enhet? I vilka sammanhang kan du se detta? Hur reagerar du/vad gör du?) Behöver relationen stödjas? Samarbeta med hemmet?

Övrigt, om läraren har något att tillägga.

Bilaga 2

Frågeunderlag till intervju med tvillingföräldrar

Önskar ta del i dina/era erfarenheter kring några aspekter av tvillingar:

- Dina/era barns individuella utveckling och deras "tvillingskap"/relation.
- Hur ni tänker kring (hanterat) frågan om barnen ska gå i samma klass?

Frågor & delfrågor (följdfrågor inom parentes).

Bakgrund. Berätta lite om barnen innan skoltiden:

- Födelse (för tidigt?, viktskillnad? enäggs- eller tvåäggstvillingar, kön)
- Komplikationer/problem? (Hänger något fortfarande med? Berätta om/hur det i såfall har påverkat barn/familj/förskola.)
- Förskoletiden, tillsammans eller åtskiljda?

Berätta om era tankar och erfarenheter kring när barnen skulle börja sexårsverksamheten/ åk 1.

Var valet av gemensam/separat skolgång självklar – hur resonerade ni?

Diskuterade/rådgjorde ni med förskola och/eller sexårsverksamhet? Med sexårsverksamhet och/eller lärare inför åk 1? (Vad samtalade ni om? Vilka frågor tog ni respektive läraren upp? Fick ni svar på funderingar? Hade ni önskemål, hur togs de emot? Var ni överens om gemensam/separat skolgång?)

Fanns det speciella omständigheter att ta hänsyn till när det gäller era barn? (Vad? Talade ni med lärare om det?)

Var barnen delaktiga i besluten gällande gemensam eller separat skolgång? (Hur då? Hur mycket hänsyn kan tas till barnens syn?)

Berätta om fördelar/nackdelar du har erfarenhet av gällande gemensam/separat skolgång för dina tvillingar.

Gällande utveckling individuellt/egen identitet:

Berätta om dina erfarenheter kring hur barnen fungerar som separata individer.

Hur gör ni hemma för att stödja barnen utveckla sin identitet (behov av)? (Delas de upp? När/ i vilka sammanhang? Annat?)

Talar lärare och föräldrar och samarbetar på något sätt kring detta? (När? Hur? Framför ni önskemål/synpunkter till varandra?)

Hur skulle du vilja beskriva kamratrelationer?

Förekommer någon sorts jämförelser? (Förmågor, prestationer eller annat? Av dig/föräldrar/kamrater eller av tvillingarna själva? I vilka sammanhang? Problem? Hur hantera?)

Gällande tvillingskap (relation eller ev. band tvillingarna emellan):

Berätta hur relationen ser ut tvillingarna emellan.(Ses någon som dominant? Hur? Tas roller/specialiserar de sig? Beroende? Syn på rättvisa tvillingarna emellan? Erfarenhet av konkurrens/rivalitet? Enhet? I vilka sammanhang kan du se detta? Hur reagerar du/vad gör du?) Behöver relationen stödjas? Samarbeta med skolan? / Övrigt, om föräldrarna vill tillägga något.

Bilaga 3

Frågeunderlag till intervju med barn (tvilling)

Jag skulle vilja prata lite med dig om hur det är att ha ett syskon/en tvilling och jag skulle vilja veta hur det gick till när du och ditt syskon började skolan och vad du brukar göra där. Vem du leker med, vad du tycker om att göra i skolan och hemma. Skulle du vilja hjälpa mig med det?

Frågor & delfrågor (följfrågor inom parentes).

Bakgrund: Berätta hur många syskon du har, vad de heter och hur gamla de är.

Gick du på dagis/förskola innan skolan? (tillsammans/åtskiljda?)

Kommer du ihåg när du skulle börja skolan? (hälsa på nya fröken och prata med henne innan skolan började? Vem följde med och vad pratade ni om?

Fick du vara med och bestämma om du och ditt syskon skulle gå i samma klass eller inte?

Berätta.(Hur kändes det? Skulle du ha velat bestämma något annat? När kan/ska barn vara med och bestämma? Om åtskiljda: Berätta om när du gick i en annan klass än...)

Berätta om vad som är bra/inte så bra/dåligt med att gå i samma klass (om åtskiljda – i olika klasser) som sitt syskon/sin tvilling.

Sitter du och ditt syskon vid samma bord i klassrummet, i matsalen?

Vem/vilka brukar du leka med på rasterna? Vad? Har du en bästa kompis? Berätta vad ni brukar göra. Leker du med ditt syskon i skolan?

Brukar din lärare dela upp klassen i grupper ibland? Vad heter din grupp – vilken grupp är ditt syskon med i? Berätta vem du brukar jobba med i klassen/vem du helst jobbar med. Får man välja?

Berätta om några saker du tycker om att göra i skolan. Hemma? Vad är du duktig på? Vad skulle du vilja bli duktigare på?

Brukar du och ditt syskon jämföra er någon gång? Vad då tex? (vem som är bäst? ev. ge annat ex.) Blir du glad/ledsen/sur då? Vad gör du då? Brukar någon annan (föräldrar, lärare, kompisar) jämföra er? (När då? Hur? Hur känner du då?)

När du är hemma, vad gör du allra helst? Med vem?

Brukar du gå hem till kompisar? Ensam eller följer ditt syskon med? Kommer kompisar hem till dig? (Vem? Leker ditt syskon också med er?) Är det viktigt med kompisar?

Vem bestämmer- du eller ditt syskon? (Vad? När? Hur?)

Har du någon aktivitet du går till under veckan? Berätta. (Har ditt syskon någon aktivitet? Vad?) Vad är det bästa/det sämsta med att ha en tvillingssystem/tvillingbror?

Är det något mer/annat du skulle vilja berätta om?

Bilaga 4

Informationsbrev till föräldrar inför intervju

Hej!

Jag heter Ann och studerar på Lärarhögskolan /Stockholms universitet för att bli lärare mot barn i yngre åldrar. Inom kort kommer jag att starta upp ett uppsatsarbete om tvillingar i skolan och skulle vilja komma i kontakt med er som förälder till tvillingar för att ta del i just era erfarenheter kring detta. Jag skulle även vilja samtala med era barn för att få deras syn på tvillingskap/skola. Slutligen planerar jag att även intervjua några lärare om deras erfarenheter av tvillingar - skola.

Att få ta del i era olika perspektiv tror jag kan vara givande och intressant för alla oss som på olika sätt kommer i kontakt med tvillingar, såväl föräldrar som lärare.

Det är frivilligt att delta och de uppgifter som lämnas behandlas konfidentiellt och sammanställs så enskilda personer inte kan identifieras.

Jag/vi kan medverka i en intervju och mina/våra barn får intervjuas (om de vill).

För planering av möte: Jag/vi kan kontaktas via telefon, nr: _____/
via mejladress: _____.

(Önskar istället få välja mellan färdiga datum och tidsförslag via hemskickad lapp med barnen)

Jag/vi kan inte tänka mig/oss att medverka i en intervju. Barnen får____/får inte ____ intervjuas.

Namn: _____.

Vänligen lämna in denna lapp ifylld till barnens lärare så snart som möjligt, senast...

(Vg.avskilj) _____

För mer info och svar på frågor kan ni kontakta mig, Ann Aatela, telefon... Meiladress:...

För en mer formell kontakt med Stockholms universitet, docent Karin Sandqvist, mejladress...

Tack på förhand, Ann Aatela.

Stockholms universitet
106 91 Stockholm
Telefon: 08-16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet